

איסור אכילת תבואה מהחדש: שיעור מהרה"ג ר' יחיאל גולדהבר שליט"א

יסודות ההלכה:

ויקרא כג, יד

משנה מס' חלה פרק א מ"א

תורת כהנים פרשת אמור: מנין לרבות שעורים וכוסמים, ת"ל 'וקלי וכרמל'.

(יש שלושה לאווים: לחם, קלי וכרמל)

רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"י הלכה ג.

הגדרת קלי וכרמל:

גמ' מסכת כריתות דף ד ע"ב

האם הגדרת 'קלי' משתנה עם אפיית הקמח:

שו"ת הר צבי, יו"ד סי' רלט.

[להג"ר צבי פסח פראנק זצ"ל אב"ד בירושלים]

בגדל בעציץ שאינו מנוקב:

שו"ת דובר מישרים, ח"א סי' קי

[להג"ר דוב בעריש וויידנפלד אב"ד טשעבין]

שו"ת מנחת שלמה, חלק ג סי' קנז

[להג"ר שלמה זלמן אויערבאך]

איסור קצירה:

גמ' מס' מנחות דף סח ע"א

בחוצה לארץ:

שו"ע או"ח סי' תפט סעי' י עם ביאור הגר"א

משנה ברורה שם ס"ק מה

שכר (בירה), האם חל עליו איסור חדש

רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"י הלכה כב

השומע הבדלה מאחד המבדיל על שכר חדש, האם יצא.

ביאור הלכה סימן רצו סעי' ב ד"ה אם הוא

ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: י דַּבֵּר אֶל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תָבֹאוּ אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת־קְצִירָהּ
וְהֵבֵאתֶם אֶת־עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל־הַכֹּהֵן:
י וְהִנִּיף אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי יְהוָה לְרֹצְנֹכֶם מִמִּמְחַרְתֹּ
הַשֶּׁבֶת יִנִּיפֻנוּ הַכֹּהֵן: יב וְעֲשִׂיתֶם בַּיּוֹם הַנִּיּוֹפֵכֶם
אֶת־הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תַּמִּים בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה לַיהוָה:
יג וּמִנְחָתוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֵלֹת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
אִשָּׁה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ וּנְסִיכָה כְּתוּב וְנִסְכָּה יוּן רְבִיעִית
הַהֵיזֵן: יד וְלֶחֶם וְקִלְי וְכֶרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֲצֹם
הַיּוֹם הַזֶּה עַד הֵבִיאֲכֶם אֶת־קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֲקַת
עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבֹּתֵיכֶם: טו וּסְפַרְתֶּם
לָכֶם מִמִּמְחַרְתֹּ הַשֶּׁבֶת מִיּוֹם הֵבִיאֲכֶם אֶת־
עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שִׁבְתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה:
טז עַד מִמִּמְחַרְתֹּ הַשֶּׁבֶת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ
חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה:

רש"י

(י) ראשית קצירכם. שמהא ראשונה לקצירי (מנחות טז. עב).
עמר. עשירית האיספה, כך היתה שמה, כמו וימודו בעומר
(שמות טז יט): (יא) והניף. כל תנופה, מוליך ומניא, מעלה
ומוריד, מוליך ומניא לעזר רוחות רעות, מעלה ומוריד
לעזר טללים רעים (מנחות טז. עב): לרצונכם. אם תקריבו
כמשפט הזה, יהיו לרצון לכם: ממחרת השבת. ממחרת
יום טוב הראשון של פסח, ז שאם אמה אומר שנת בראשית,
אי אמה יודע איזהו (מנחות טז. עב): (יב) ועשיתם, בבש.
חובה לעומר ח הוא צא: (יג) ובמנחתו. מנחת נסכיו: שני
עשרינים. כפולה היתה: ונסכו יין רביעית ההין, אף על
פי שמנחתו כפולה, אין נסכיו כפולים (שם טז. עב): (יד) וקלי.
קמח עשוי מכרמל רך, שמיבשין אותו בתנור: וכרמל. הן
קליות, שקורין גַּרְגִּיז"ש: בכל משבתיכם. נחלקו צו חכמי

ט ומליל יי עם משה למימר: ימליל
עם בני ישראל ומימר להון ארי תעלון
לארעא דאנא יהב לבון ותחצדון ית
הצדה ומייתון ית עומרא ריש חצרבון
לות פהנא: יא ויריס ית עומרא קדם יי
לרעוא לבון מבתר יומא טבא ירימיניה
כהנא: יב ותעבדון ביום ארמתבון ית
עומרא אימר שלים בר שתיה לעלתא
קדם יי: יג ומנחתיה תרין עשרונין סולתא
דפילא במשח קורבנא קדם יי לאתקבלא
ברעוא ונספיה חמרא רבעות הינא
י וקלחים וקלי ופירוכן לא תיכלון עד
בכרן יומא הדין עד איתואיכון ית
קורבנא דאלהכון קים עלם לדריכון
בכל מותבניכון: טו ותמגון לבון מבתר
יומא טבא מיום איתואיכון ית עומרא
דארמותא שבע שבוען שלמין והיון: טז עד
מבתר שבועתא שביעיתא תמגון חמשין
יומין ותקרבון מנחתא חדתא קדם יי:

בעל הטורים

י קצירה. ב' במסורה. וקצרתם את קצירה. כיבש קצירה.
שאם הביאו העומר וקצרתם את קצירה, ואם לאו כיבש
קצירה: יד ולחם. ד' ראשי פסוקים. ולחם וקלי וכרמל
לא תאכלו. ולחם אין בכל הארץ. ולחם מצות וחלת מצות
בלולות בשמן. ולחם משמים נתת להם לירעבם. זהו
כמאן דאמר שדוש אסור בחוצה לארץ. והוה ולחם וקלי
וכרמל לא תאכלו. ולחם אין בכל הארץ. עד מתי, עד
שקירבו העומר שבא מצה. והוה ולחם מצה. ולחם
משמים נתת להם בזכות העומר כדכתיב בפסיקתא אני
נתתי עומר לכל אחד ואחד ומכולכם איני מבקש אלא
עומר אחד:

ישראל, יש שלמדו מכאן, שְׁהַפְדֵּשׁ נוהג בחוזה לארץ, ויש
אומרים, לא צא אלא ללמד, שלא נטווו על החדש אלא לאחר
ירוסה וישיבה, משכנשו וְתִקְּוּ (קדושין ג. ה): (טו) ממחרת
השבת. ממחרת יום טוב (מנחות טז. עב): תמימות תהיינה.
מלמד שמתחיל ומונה מצערב, שאם לא כן, אינן תמימות (שם
טז. עב): (טז) השבת השביעית. כתרומתו ט שְׁבִיעִיתָא שְׁבִיעִיתָא:
עד ממחרת השבת השביעית תספרו. ולא עד בכלל,
וכן לרבעים ותשעה יום: חמשים יום והקרבנתם מנחה
חדשה לה'. ציום החמשים תקריבונה, [ואומר אני זה מדרשו,
אבל פשוטו, עד ממחרת השבת השביעית ששואל יום חמשים
תספרו, ומקרא מסורס הוא]: מנחה חדשה. היא המנחה
הראשונה שהוצאה מן החדש, ואם תאמר הרי קרבה מנחת
העומר, אינה כשאר כל המנחות, שהיא צאה י מן השעורים:

עיקר שפתי חכמים

י שאסור לקרוע שום קציר קודם קצירת העומר: ז כלומר אין זה יום קציר. ועין שם בפירוש רבי ישמעאל: ח ולכן לא נמנה בשבוען המוספין דפרשת פינחס:
ט דלא רצונו לומר שנת ממש לא יהיו חמשים יום: י אצל וז צאה מן החמשים:

חמשה דברים פרק א חלה

ב האוכל. מיי" פ"ו מהלכות
 חמץ ומלה ה"ד סוגג ללויין
 עט טור וש"ע א"ח סימן
 סג סע"ף א': כזית חמץ.
 מיי" שם פ"ה ה"א סג סע"ט
 טור וש"ע שם: נתערב.
 מיי" שם פ"ה ה"ה סג סע"ט
 טור וש"ע שם סימן סג
 סע"ף א': הנודר מן הפת.
 גדלים נה'.

הלכות גירסאות

ב בהכרת. צירושלמי
 ה"כרת:

ביאורי רש"י

ב חייב בהכרת. לשון הכרת
 מכלת (מהגב טו) ואינו שם
 דבר: (ר"מ"ן מהה טו.)

תורה אור

רע"ב א' לא האכל ע"י
 חמץ שבעת ימים האכל
 ע"י מצות לחם ע"י פי
 בחפזו יצאת מארץ מצרים
 למען תזכור את יום צאתך
 מארץ מצרים כל ימי
 חייך: (דברים טו, ג)

לא. שלא השרישו אלא אחר קצירת העומר: אפורים
 עד שיבא עומר הבא. של שנה הבאה: ב יצא
 ידי חובתו. דכתיב (דברים טו) לא תאכל עליו חמץ
 שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי

חמוץ אדם יוצא בהן ידי
 חובת מצה. דברים שאין
 באים לידי חמוץ אין אדם
 יוצא בהן ידי חובת מצה:
 נתערב אחד מהן בכל
 המינים. נתערב אחד
 מחמשת המינים הללו בשאר
 תערובות כגון כותח הבבלי
 ושכר המדי: ה"ז עובר
 בפסח. על כל יראה וכל
 ימצא אם הניחו ברשותו:

הנודר מן הדגן אסור בכל המינים. דהגן כל
 הר"צ על כל יראה. אצל צריט פ"ג דפסחים מפרש צענין אחר. ושם אפרש צקיעתא דשמיא: הנודר מן הפת
 וכו' דברי ר"מ והכ"א הנודר מן הדגן וכו'. כן הנוסחא בספרים. ומלשון הר"צ משמע דגרס דדברי ר"מ
 הנודר מן הדגן אסור בכל המינים. וה"ק ר"מ במשנה ז פ"ז גדלים (דף נה). הנודר מן הדגן אסור בכל אלא
 שלא מלאמי כן צ"ש נוסח. ולפי נוסחת הספרים פליגי רבנן לדיוקא דר"מ דליהו לא קאמר אלא הנודר מן הפת
 ומן התבואה שאינו אסור אלא צהן. וקאמרי רבנן דנודר מן הדגן נמי דינא הכי שאינו אסור אלא צהן. ודברי
 הרמב"ם מטיין ג"כ בנוסחת הספרים. שכתב ואין מחלוקת בין החכמים שהנודר מן הפת וכו'. וחולק ר"מ לחכמים

פירוש המשניות להרמב"ם

נגמ' פרק רבי ישמעאל דף עא. מדכתיב צדה עד
 שיהא נקלט ונשרש צדה. *והך קרא לאשר תורע צמחי
 הלחם כתיב ואזריעת העומר קאי דשמי הלחם לא שרו
 למקדש [אלא תבואה דשרי עומר להדיט שרו שמי הלחם למקדש]

כן פירש"י [ס]: ב חייב
 בהכרת. *והכי מלינו
 צברייתא פרק הדיינים דף לו
 ע"ג] וצוקף מכות דף כג ע"ג
 [*ס] פירש [*תלמיד] רש"י
 בהכרת לשון הכרת תכרת ע"כ.
 כלומר ללא קרינן הה"א צפת"ח
 דהא חי הכי לסקי ליה למתניתין
 לומר צכרת. אלא קרינן הה"א
 צמירק ורומז לכרת דכתיב צקרא
 [*וצקדר המשנה שצירושלמי

צמירק דוכתי ורצה יש
 כן שם צמסכת צכוריס]: הרי זה עובר בפסח. פי'
 הר"צ על כל יראה. אצל צריט פ"ג דפסחים מפרש צענין אחר. ושם אפרש צקיעתא דשמיא: הנודר מן הפת
 וכו' דברי ר"מ והכ"א הנודר מן הדגן וכו'. כן הנוסחא בספרים. ומלשון הר"צ משמע דגרס דדברי ר"מ
 הנודר מן הדגן אסור בכל המינים. וה"ק ר"מ במשנה ז פ"ז גדלים (דף נה). הנודר מן הדגן אסור בכל אלא
 שלא מלאמי כן צ"ש נוסח. ולפי נוסחת הספרים פליגי רבנן לדיוקא דר"מ דליהו לא קאמר אלא הנודר מן הפת
 ומן התבואה שאינו אסור אלא צהן. וקאמרי רבנן דנודר מן הדגן נמי דינא הכי שאינו אסור אלא צהן. ודברי
 הרמב"ם מטיין ג"כ בנוסחת הספרים. שכתב ואין מחלוקת בין החכמים שהנודר מן הפת וכו'. וחולק ר"מ לחכמים

אבל השאר אינן מתחמצין אבל מתעפשים ומסריחין והוא
 אמרם (פסחים דף נה). יצא אורז ודוחן ופרגין ושומשמן
 שאין באים לידי חמוץ אלא לידי סרחון: ואמר הרי זה
 עובר בפסח. ענינו כי המניחן ברשותו בפסח הוא עובר
 עליו בכל יראה ובכל ימצא וכשתתערב באחד מהן שום
 תערובת ויהיה באותו תערובת מים כמו שיתבאר בפסחים
 ואין מחלוקת בין החכמים שהנודר מן הפת ומן התבואה
 שאסור בחמשת המינים בלבד וחולק רבי מאיר לחכמים
 בנודר מן הדגן שחכמים אומרים אינו אסור אלא בה'
 המינין בלבד ור' מאיר אומר שהנודר מן הדגן אסור בכל
 ומותר בפירות האילן כי לדעת ר"מ דגן כולל התבואה
 והקטנית ולדעת החכמים דגן ותבואה שוה ועוד יתבאר

מ"אכת שלמה

דעת ר' אליעזר דעבר גם צבל יראה וצבל ימלא וכו"ש דליכא לאו
 צבלינתו וכדפרישית ורבינו תם ז"ל סובר ללא מתייב ר' אליעזר
 אלא על אכילה נאור: הנודר מן הפת ומן התבואה. צירושלמי
 מפ' לה צמקוס שאוכלין כל פת: הנודר מן הפת ומן התבואה
 אינו אסור אלא מהן אבל הנודר מן הדגן אסור בכל דברי
 ר' מאיר וחכמים אומרים אף הנודר מן הדגן אינו אסור
 אלא מהן וכו'. כך שמעתי שהיא עיקר גירסת המשנה וכן נראה
 קצת שהיא גירסת ר"ע ז"ל אבל מתוך פי' הרמב"ם ז"ל משמע
 קצת דגרים כמו שכתוב בספרים שהרי הוא מפרש על המשנה הגרסא
 הזכרת וצ"ל דמסכת גדלים שנוי פלוגתא זו החס דהיא דכתיבין.
 וז"ל ה"ד שלמה שירילי"ז ז"ל דברי ר' מאיר כלומר דוקא כי אמר
 פת או תבואה אינו אסור אלא מהן אצל הנודר מן הדגן אסור בכל

ושעורה נסמן וכסמת גבולתו חטה אלו החטים שורה זו
 שכולת שועל ולמה נקרא שמה שורה שהיא עשויה כשורה
 ושעורה אלו השעורים נסמן זה שיפון וכוסמת אלו
 הכוסמין גבולתו עד כאן גבולו של לחם וזו היא אסמכתא
 כאשר תראה: ב אכילת מצה בליל פסח מצות עשה למה
 שאמר השי"ת בערב תאכלו מצות (שמות יט) ועוד אמר לא
 תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני
 (דברים טו) והדרב שהיא אסור משום חמץ אדם יוצא בו
 ידי חובתו משום מצה ר"ל אם אכל ממנו כזית מצה בליל
 הפסח יצא ידי חובתו ושאר שבעת ימים רצה אוכל מצה
 רצה אוכל קטנית וכיוצא בהן ועוד יתבאר זה במקומו
 ואלו החמשה מינין הם שמתחמצים ובאין לידי חמוץ

יבין תפארת ישראל יבין
 ערה] כוונתה דר"א ואפשר דערלה נשנית קודם קדושין והו"ל
 קסח ואח"כ מחלוקת [ט"ו] שם סק"ד, מיהו לקצור אע"ג
 שודאי השריש אחר פסח, כיון שאין עומר צא ממו"ל [בנמחת
 רפ"ח] מותר לקצרו קודם פסח הצא [עיין רמב"ם פ"ו מנוספין
 הל' י"ג]: ב ח) נתערב אחד מהם. מה' מינין הג"ל
 שנחתמו: ט) הרי זה עובר בפסח. צבל יראה וצבל ימלא
 כתיבו צכורו ולא נתבטל קודם פסח: י) אסור בהם.

ז) עד שיבא העומר הבא. מיהו צלחות הללו שמיי נפש
 תלויין צהן צבליה ושתייה המיוחה רבותיה מדהוה ס"ס,
 ס' שהתבואה מאשחקד וס' שהשרש קודם העומר וי"ד ר"ג
 ס"ג, ואף דאינו ס"ס גמור דמיעוט לגבי רוב כלי' דמי
 [ש"ך שם סק"ן] על כל פנים סמכו רבותיהו גם כן אדעת מא'
 קמוה דר"א [קדוש דלי'ן] דאין חדש טוב צמ"ל מדלא איתמר
 צמ"ס צבדיה הילכתא כמאן רק דאשכמא סתם מתני' [סוף

אין כופין את הציבור דהביאו. אלא ההוצאה תהיה לרזוס מבלי הכרת כלל.

ממחרת י"ט יום ראשון. של י"ט, שלמחרתו הו' יום י"ו. וזגמ' [מנחות סה, ב] מציא וגם לקמן כמה ראיות לנטל דעת

הלדוקים האומרים שנת ממש, ואחר כל מה שהציא אמר ר' יוסי שאם אתה אומר שנת זרעאית, אין אתה יודע איזה שנת הוא, ואין תאמר התורה ממחרת השנת, מבלי שתבאר איזה שנת הוא, ולפי שיקשה לזה דלחר שנודה ששנת זה הוא י"ט, עדיין הדבר סתום, דמאן לימא לן שהוא י"ט ראשון, ונימא שהוא י"ט אחרון, ולזה הביא רביא אחרת, והיא נאמר שנת למטה עד ממחרת השנת השביעית והקרבנות מנחה חדשה דהיינו עזרת, ונאמר שנת למעלה וספרתם לכם ממחרת השנת, מה להלן בשנת של מטה דלומר צ"ו הלחם רגל ותחלת רגל, ואע"ג דזעזרת ליכא אלא יום א', כיון דיש לתגיגתו תשלומין כל שבעה, שייך צה תחלת רגל סמוך לאותה שנת דהיינו עזרת, דמתחלת למחר של שנת שביעית לאחר שעבר שבע של אותו שנת, אף של מעלה האמורה בעומר רגל ותחלת רגל הוא סמוך לה, דהיינו יום ראשון של פסח, שיהיה סמוך לרגל, אלמא ממחרת השנת מחרת יום טוב קאמר, דיום טוב קרוי שנת, דכתיב ציוס הראשון שצמון.

בנין אב דב"ה התנופות. דמלת יניפנו יתרא, דכבר אמר והניף, ואם כן היה לו לומר והניף את העומר ממחרת השנת, ולמה אמר יניפנו הכהן, אלא לומר שכל מה שניפנו וטעון תנופה יהיה המניף הכהן.

(1) **ועשיתם** ביום וגו'. מלת ציוס יתרה, דהיה לו לומר ועשיתם דהניפכם את העומר כבש וגו', ואחר שינטרך לומר אותה, הצי"ת יתרה דהיה לו לומר ועשיתם יום הניפכם; ולזה דרשו ראשונה הצי"ת, ולזה אמרו דלילו אמר ועשיתם יום הניפכם, הייתי יכול לומר דתלה הבאת הכבש בעומר, ואם אין עומר אין כבש, לזה אמר ציוס, דתלה הבאת הכבש ציוס, לומר שאעפ"י שאין עומר יציא כבש, דאין עומר מעכב את הכבש, וכן נמי דרשינן ועשיתם ציוס את העומר, דאף על פי שאין כבש יציא עומר, דאין עומר תלוי בכבש אלא ציוס, צאופן שאינם מעכבים זה את זה.

אין תנופה א"א ביום. ממלת יום דריש לה, דכולה יתרה, ומבצי"ת דרשי הדרשה הראשונה כמו שאמר, ומהמלה דציוס דריש ולא צלילה.

ממחרת השבת, מחרת יום טוב. יניפנו הכהן, בנין אב לכל התנופות שיהו ככהן.

(1) **ועשיתם** ביום כבש בן שנתו, אף על פי שאין עומר. ועשיתם עומר, אף על פי שאין

כבש. ביום הניפכם, ואין תנופה אלא ביום. **כבש בן שנתו תמים** דעו"ה דה', לא שנה למנין עולם.

(2) **ומנחתו שני עשרונים סולת בלילה בשמן אשה** דה' לריח ניחוח, הרי זה יצא מכלל כל הכבשים ליטען שני עשרונות. (3) יכול כשם שנכפלה סולתו כן יכפל יינו, תלמוד לומר יין רביעית. יכול לא יכפול יינו שאין היין נבלל עם הסולת, אבל יכפל שמונו שהרי השמן נבלל עם הסולת, תלמוד לומר ונסכו רביעית ההין, כל נסכיו יהיו רביעית.

(4) **אילו** אומר קלי וכרמל לא תאכלו, יכול אף הקיטניות בכלל, תלמוד לומר לחם, אין לי אלא חיטים שקרוים לחם, שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה, ומנין לרבות שעורים וכוסמים ושיבולת שועל ושיפון, תלמוד לומר וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה.

(5) **עד הביאכם את קרבן אלהיכם**, זה העומר, יכול זה הכבש, צא וראה מה אמור למטן משם הבאת עומר אף כאן עומר. משקרב העומר מוצאים שוקי ירושלים מלא קמח קלי שלא ברצון

תלמוד לומר דהם. ואין הקטניות צלל לחם, שלא יעשה מהם לחם. אין י. עכשיו שאמר לחם אלא חטים שהם יהיו אסורים בחדש עד הקרבנת העומר, דסתם לחם הוא מחטים, כדכתיב תביאו לחם תנופה.

בוסמין. מין חטים. ושיבולת שועל. ושיפון מין שעורים.

תלמוד לומר וקלי וכרמל. לרבות שני מינים אלו, שעושים מהם לחם. (1) זה העומר. פירוש שני קרבנות נזכרו למעלה, האחד העומר, והשני הכבש הנצ עליו, ולא ביאר כאן אי זה מהם מתיר החדש, אם העומר או עד הבאת הכבש, לזה אמר שאין מתירו אלא העומר, דמין שהוצא העומר, הותר החדש, אף על פי שעדיין לא נקרב הכבש. יבול זה הכבש. כלומר והרי אני יכול לומר, שאין מתירו אלא הכבש, דעליו יפול יותר שם קרבן, ומאין לך לומר דהעומר מתירו. צא וראה מה וכו'. כלומר אם משם קרבן אין הכרע, לא וראה מה מהם הולילו הכתוב צלשון הוצאה, שהרי אמר כאן עד הציאכם

לא שנה [540] דמנין עו"ה. ולהכי לא אמר בן שנה, דלילו אמר הכי, אילו נולד צלול כשנכנס תשרי הוה ליה שנה שנייה, ולזה אמר בן שנתו, שיהיה נחשב משעה שנולד, ולא יהיה בן שנה עד ללול אחר. (2) הרי זה יצא מב"ה כ"ה הכבשים. דכל הכבשים אין להם אלא עשין סלת לכבש, דכתיב ומנחתם שני כבשים ושני עשרונים, וכאן שני עשרונים לכבש.

(3) **בן** יכפ"ו. ויציא שמי רביעיות יין.

שאין היין נבלל עם הסלת. ולזה לא יחייב כפל הסלת, שיכפול היין, אבל יחייב כפל השמן אחר שהסלת צלל עמו, לא יצו נצללים שני עשרונים כמה שצנלל עשרון אחד.

תלמוד לומר ונסכו. וצפרק שמי מדות [מנחות פט, ב] צ"ו מאי תלמודא, ואמר ר"א דכחצו ונסכה, וקרינן ונסכו, והוה ליה כאלו אמר ונסכה ונסכו, ויליה ונסכו של מנחה, דהיינו השמן שהוא נצלל עם הסלת שהוא המנחה יהיה כנסכו יין, מה יין רביעית אף שמן רביעית, והיינו דלומר כל נסכיו יהיו רביעית, ופירוש הפסוק ונסכה של מנחה, שהוא השמן, ונסכו יין. שניהם יהיה רביעית.

(4) **אילו** נאמר קלי וכרמל דא תאכלו וכו'. ולא נאמר לחם, יכול אני לומר שאף הקטניות צלל, דשם קלי יפול עליהם, ואם כן יהיה קטניות גם כן נוהג איסור חדש קודם הקרבנת העומר.

תלמוד לומר דהם. ואין הקטניות צלל לחם, שלא יעשה מהם לחם. אין י. עכשיו שאמר לחם אלא חטים שהם יהיו אסורים בחדש עד הקרבנת העומר, דסתם לחם הוא מחטים, כדכתיב תביאו לחם תנופה.

בוסמין. מין חטים. ושיבולת שועל. ושיפון מין שעורים.

תלמוד לומר וקלי וכרמל. לרבות שני מינים אלו, שעושים מהם לחם. (1) זה העומר. פירוש שני קרבנות נזכרו למעלה, האחד העומר, והשני הכבש הנצ עליו, ולא ביאר כאן אי זה מהם מתיר החדש, אם העומר או עד הבאת הכבש, לזה אמר שאין מתירו אלא העומר, דמין שהוצא העומר, הותר החדש, אף על פי שעדיין לא נקרב הכבש. יבול זה הכבש. כלומר והרי אני יכול לומר, שאין מתירו אלא הכבש, דעליו יפול יותר שם קרבן, ומאין לך לומר דהעומר מתירו. צא וראה מה וכו'. כלומר אם משם קרבן אין הכרע, לא וראה מה מהם הולילו הכתוב צלשון הוצאה, שהרי אמר כאן עד הציאכם

שהרי לא כתיב בה, לכם, וכן כתב במנחת חינוך (מצוה תכב) שבודאי מזוה שאלה יוצאים בה דלא כתיב, לכם.

אולם יש לעיין מדברי הב"י אה"ע"ו (סימן קכ) שכתב:

והרא"ש כתב בסדר הגט והסופר יתן הקלף והדיו במתנה לבעל דבעינן וכתב ונתן שהיא הגט שלו, כלומר כדרך בני אדם שכותבין בדבר שהוא משלהם, וגם לא שייך נתינה אלא בדבר שהוא שלו עכ"ל הב"י, ולפי דברי הב"י הג"ל צ"ע אמאי יוצא במזוזה שאינה שלו, הרי כתוב בה, וכתבתם, דמשמעותו שתהא המזוזה שלו כדרך שבני אדם כותבים בדבר שהוא משלהם כמו שכתב הרא"ש לגבי, וכתב, דכתיב בגט. ואולי י"ל שמ, וכתב, לא ידעינן אלא שבשעת כתיבה יהא משלו, ומנתן ידעינן שבשעת נתינה יהא משלו, ולפי"ז בכתיבת המזוזה הרי בשעת כתיבה היה של הכותב. **ואפילו אם כתב על קלף של אחר שבשעת הכתיבה לא היה משלו, יש לומר שהמזוזה כשרה, ויש לחלק בזה ביו. וכתב דכתיב גבי גט, ובין, וכתבתם דכתיב גבי מזוזה, שוכתב שבגט שהכתיבה צריכה להיות ע"י הבעל, ובכתיבה ע"י אחר צריך שליחות לדעה אחת בתוס' גיטין (דף כא ע"ב), או עכ"פ ציווי הבעל לכו"ע, וגם הגט שנכתב בשביל הבעל אינו כשר לאחר דבעינן לשמה, לכן שפיר אמרינן ביה כיון שמשמעותו, וכתב, שיהיה הגט שלו כדרך בני אדם וכו', וכל שלא היה בשעת הכתיבה של הבעל לא קרינן ביה וכתב, וכתבתו בפסול, משא"כ במזוזה דכל אחד יכול להשתמש במזוזה שכתב חבירו, וא"צ בזה לא שליחות ולא ציווי לכן אפילו אם כתב על קלף של חבירו שפיר י"ל שכיון שהיא כשרה לבעל הקלף עצמו, שוב לא אמרינן בה שהכתיבה היא בפסול, והיא כשרה לכו"ע. וכעין זה כתבו האחרונים לענין סוכה גזולה, גזל עצים ועשה סוכה ואח"כ קנה הגזול מהגזול דלא נפסל משום תעשה ולא מן העשוי, דכיון שבשעת העשייה היתה כשרה עכ"פ לגזול שוב לא קרינן בה שעשייתה היתה בפסול.**

סימן רלט

לחם קלי וכרמל לענין חדש

בספר אחיעזר (חלק יורה דעה סימן לט) הובא הירושלמי (פ"ג דערלה ה"ו) מה מקיימין רבנן טעמא דר"א, פירוש דלרבנן דס"ל דחדש אינו נוהג בחו"ל הא כתיב בחדש בכל מושבותיכם ומשני שכן יצא בחוץ, פי' דקרא אתי לרבות על חדש של א"י שיצא לחו"ל דנשאר בו איסור חדש אף בחו"ל, והקשו לו הא אפילו לר"ע דפוסר מתרו"מ פירות א"י שיצאו לחו"ל, ז"א אלא בשלא נגמ"ל בא"י וכמוש"כ המל"מ אבל בשנגמ"ל בא"י שכבר נתחייבו בתרו"מ וחל עליהם איסור טבל תו לא פקע ביציאתם לחו"ל, וא"כ למ"ל קרא בכל מושבותיכם דיש איסור חדש על פירות א"י שיצאו לחו"ל, הא פשיטא דמכיון שכבר חל עליהו איסור תו לא פקע וקרא למ"ל. ועוד הא לר"ע דפוסר פירות א"י שיצאו לחו"ל מתרו"מ, לאו מסברא קאמר אלא מכח דרשא דקרא

דהארץ אשר אני מביא אתכם שמה דכתיב גבי חלה וה"ה תרו"מ, אבל בודאי שאר דברים התלוים בארץ כמו ערלה וכה"כ שגדלו בא"י פשיטא דאין יציאתן לחו"ל מוציאתן מידי איסורן שכבר חל עליהן, וא"כ ה"ה חדש אחרי שנאסר בא"י כיצד יעלה על הדעת שיחזורו להיתר בחו"ל וכי איסור שבהן להיכן הלך. ותירץ זה, במאי דאמרינן (כריתות דף ה ע"א) א"ר יצחק האוכל לחם קלי וכרמל לוקה שלש, והא אין לוקין על לאו שבכללות שא"ה דמייתר קראי וכו' יעו"ש כל הסוגיא. ומחדש בזה בעל אחיעזר דחייב הלאו דלחם חייב רק משהגיע לקרימת פנים והוי לחם ובשעה שהוא לחם נפקע חיוב דקלי וכרמל דאל"כ היה לוקה על לחם גרידא שלש. ולהכי לכשיצא החדש בחו"ל ואפאן שם הו"א דלא חל חיובא דלחם בחו"ל וכמו שאין חיוב חלה לעיסה שנתגלגלה בחו"ל מקמח של א"י דחייב חדש שלא חל עדיין סד"א דלא יתול בחו"ל ולכן שפיר איצטריך קרא דכל מושבותיכם לחדש שיחול בחו"ל איסורא דלחם, עכת"ד.

הנה מה דפשיטא ליה להגאון בעל אחיעזר דלחם הגאפה מקלי וכרמל פקעו איסורי קלי וכרמל ובמקומן חל איסור לחם לחוד, כאשר ראיתי הדברים האלה כן תמהתי הפקעה זו מה טיבה, ומג"ל לומר דאיסורין הקודמים נדחים ופקעי בשביל איסורא דלחם הבא אח"כ, ואיסור קלי וכרמל להיכן הלך, והא אנן איפכא קיי"ל דאין איסור חל על איסור ואדרבא איסור האחרון נדחה מפני איסור הראשון שקדמו ומאין לנו לומר דכאן נהפך הסדר האיסורא קמא שביק רווחא לאיסורא בתרא הבא אחריו, אתמהא.

וכפי הנראה מלשונו בספר אחיעזר יסוד חידושו דשם איסורא דלחם מפקיע איסורא דכרמל, הוא משום גילויא דקרא דשם לחם קובע לו לא תעשה בפני עצמו, מזה מוכיח חידושו דאיסור הקודם פקע דאל"כ כיצד חייב משום לחם הא קיי"ל דאין איסור חל על איסור. הנה לדעתי אין זה מכריע דהא תינח בלחם הנעשה מקלי וכרמל אבל אם משכח"ל לחם שלא בא מתחילה לכלל קלי וכרמל א"כ אין שום ראיה דאיסורא דכרמל מיפקע פקע דדילמא איצטריך קרא דלחם באותו לחם שלא בא מאיסור כרמל, וגם ממילא הירושלמי הנ"ל היה מיושב ברווחא דשפיר איצטריך קרא בכל מושבותיכם לחייב בחדש אותה תבואה שלא היתה קלי וכרמל ויצאו מא"י ועשו מזה לחם בחו"ל, וחידשה תורה דשם לחם של אפיתת חו"ל ג"כ קובע לו חיוב חדש מצד איסורא דלחם ועדיין אין לנו הכרח לחדש כאן דין הפקעת איסורין ולומר דאיסורא דלחם מפקיע איסור קלי וכרמל שקדמו, מה שלא שמענו כזאת בשאר איסורי תורה.

אמנם בגופא דעובדא היה נראה לי, דסתם לחם לעולם כרמל קודמו, ומ"מ בנוגע לחידושו דאיסורא דכרמל נפקע ברגע זה שמגיע לשם לחם, עדיין יש לפקפק בזה טובא. **חדא**, לפמש"כ המנ"ח (מצוה שג) לחלק בחיובי חדש בין קלי וכרמל ובין לחם לענין חיוב מלקות, דבקלי וכרמל פשוט דשיעור כזית אינו אלא מעצם הדגן ואין מין אחד יכול להשלימו לכזית. משא"כ בכזית לחם לוקה אע"פ שבאמת אין בדגן שבו כזית, דהא המים משלימין אותו לכזית ומ"מ חייב, דלחם אסרה תורה ובהכי חייביה רחמנא, דאכילת כזית

לחם הזהירה תורה וכזית לחם הוא תערובות של קמח ומים, וידועים דברי התוס' (שבועות דף כג ע"ב) דאפילו לר"י דחצי שיעור אסור מן התורה, מ"מ לענין אין איסור חל על איסור אמרינן דח"ש לא חשיב מושבע ועומד מהר סיני ושפיר חל איסור על איסור ח"ש. וא"כ י"ל דהיינו דחידשה תורה באיסורא דלחם דאע"ג דלית ביה כזית דגן מצטרפין המים להשלים השיעור להתחייב מלקות, ושוב ליכא שום הוכחה דאיסור לחם מפקיע איסור כרמל משום דאל"כ נימא אין ארע"א, הא ליחא, דבכזית אין בו כזית דגן ונמצא דלגבי איסור כרמל וקלי אין בו אלא חצי שיעור, ושפיר חל איסורא דלחם על ח"ש דכרמל, ואין שום הכרח דאיסור כרמל נפקע כשחל עליו שם לחם.

גם מה שהגאון בארע"ז עושה סמוכין לחידושו זה של הפקעה מלשון הרמב"ם דנקט שאכל לחם קלי וכרמל כזית מכל אחד ואחד, ואם שם לחם אינו מפקיע איסורין הקודמים הו"ל למימר דגם באוכל כזית אחד לחם שהוא מקלי וכרמל דלוקה שלש, ולמה נקט הרמב"ם שאכל ג' זיתים ותיפ"ל דגם בזית אחד ילקה שלש. לפי דברינו דלעיל גם זה יש לדחות, דבכזית לחם אחד נהי שיש בו כל השמות הללו, אבל לגבי קלי וכרמל הרי זה חצי שיעור שאין חייבין עליו, ואינו חייב אלא על איסור לחם אחד שיש בו שיעור שלם ולכן לא פסיקא ליה להרמב"ם לומר דבכזית לחם אחד יתחייב משום שלושה לאוין ומילתא דפסיקא נקט דבאוכל כזית מכל אחד ואחד חייב שלש, ואולי יתכן דהרמב"ם נמי לא קאמר להדיא שאינו חייב שלש מלקות א"כ אוכל שלושה זיתים דוקא, אלא שאומר שיהא כזית מכל אחד ואחד והיינו שיהא כזית לכל שם ושם מהשלשה שמות הללו, ולאפוקי אם יאכל כזית אחד לחם שיש בו שלשה שמות הללו לא יתחייב שלש מפני שאין כזית לגבי קלי וכרמל, וא"א לחייבו על שלשתן, אלא שהרדב"ז שם במקומו על הרמב"ם אומר מפורש דדוקא בשלש אכילות ושלש התראות ואם לאו אינו לוקה אלא אחת, עכ"ל. אגב אזכיר שדברי הרדב"ז קשה להולמם דאי בשלש אכילות ובשלש התראות, מאי איריא שלשה שמות הא אפילו בשם אחד אכילות עם התראות מחולקים ושמות מחולקים מהני, דאף בהתראה אחת לוקה שלש וכדמבואר בסוגיא דמכות (דף כ ע"ב), עיי"ש.

ובלאו כל האמור אינו רואה שום הכרח לומר דבזה דריבתה תורה לאו מיוחד ללחם, שזה יהיה יסוד להכריח דאיסור כרמל הקודם חלף והלך לו. והרי מצינו דוגמא לזה באיסור גבילה ואיסור טריפה דחל על איסור חלב וכדאמרינן בחולין (דף לו ע"א) על המקרא שכתוב חלב גבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלהו, ואמר מר למאי הלכתא אמרה תורה יבא איסור גבילה ויחול על איסור חלב יבא איסור טריפה ויחול על איסור חלב. הרי קמן דגלי קרא דאיסור טריפה חל באיסור חלב, ומכל מקום לא עלה על לב לומר דאיסור חלב פקע ברגע זו שחל איסור טריפה, וא"כ למה נאמר גם כאן דריבתה תורה שיבא איסורא דלחם ויחול על איסור כרמל, והפקעת איסור שכבר חל באן דכר שמייה. **אבל** לפי"ז קשה לי סוגית הגמרא דכריתות (דף ה ע"א) דפריך, לא נכתוב קרא לחם ונילף מקלי וכרמל, איכא

למיפרך מה לקלי וכרמל דאיתנהו בעינייהו, ואם נאמר דאיסורא דקלי וכרמל לא פקע, א"כ מה שייך לומר דלא נילף לחם מקלי וכרמל וכי האי מילף הוא הא לחם זה כבר נאסר מצד איסורא דכרמל ועומד ואסור הוא, וא"כ מה הלשון אומרת, איכא למיפרך? הא בלאו הכי ילפוטא לחם זה איסורא דכרמל רביעי עליה וכמו שכתבתי לעיל, דסתם לחם שם כרמל קדמו קודם שנקצר, אם לא נאמר דשם לחם מפקיע להאיסור שקדם לו. אמנם, לפי דברי המנ"ח שהבאתי לעיל, שבלחם יש חידוש דין דלא בעינן שיהא בו דגן כזית, אלא כזית לחם כמו שהוא מעורב קמח ומים מתחייב מלקות משום איסור חדש, לפי"ז היה אפשר לומר דמאי דאמרינן דלחם לא אתיא מקלי וכרמל היינו דלא הוי ידעינן דלוקה בכזית משום דאע"ג דיש בו איסור כרמל הרי בכזית לחם אין שיעורו שלם ואין לוקין על ח"ש, והיינו דקאמר איכא למיפרך מה לקלי וכרמל דאיתנהו בעינייהו, פירוש שיש בהם כזית שלם של דגן, משא"כ לחם אין בו שיעור דגן בעין וא"א לחייבו מטעם כרמל.

וראיתי להמקור חיים (סימן תסז) שהכריע מסוגיא זו דכריתות להפוסקים שכל דבר איסור שנתהפך לצורה אחרת כגון גבילה שנתהפכה לדבש דמותר (עיין מג"א סימן רטז) וז"ל: חיליה דרבינו יונה הוא מהך דכריתות דמצריך ללחם וקלי וכרמל וקאמר התם לחם מקלי לא אתי שכן איתיה בעיניה אלמא דצריך קרא יתירא לדבר איסור שנשתנה מברייתו, ואפילו לחם היינו מתיריים (אף דדגן אסור) משום דנשתנה, וליתיה להאיסור בעיניה, ע"כ. ולפי הנאמר יש לדחות דאין ראייה מכאן דכל שנשתנה פקע איסורו מיניה והא דלא הוה ידעינן דהאוכל כזית לחם חייב משום ל"ת דחדש טעמא אחרינא איכא, משום דאין בו כזית דגן ומסברא לא הוי ידעינן דהמים שבו משלימין לכזית והיינו דקאמר לחם מקלי לא אתי שכן איתיה בעיניה שיש כזית דגן שלם, משא"כ בלחם אבל לא מטעם שינוי נגעו בה.

אבל זה יש ליישב הדוכחה המקו"ח תהיה מהא דאמרינן שם דקלי וכרמל לא ילפינן משום דקלי נשתנה מברייתו, והרי בקלי ליתא לטעמא שאין בו כזית דגן שלם ומ"מ ס"ד דאינו אסור משום שנשתנה, הרי דשינוי מפקיע לאיסורן. ומדברי המקו"ח אני מוצא סמוכין לדברי דסתם לחם קדמו איסור כרמל דאם איתא דמשכח"ל לחם שלא היה בו איסור כרמל מעולם, א"כ אין מקום להוכיח דשינוי מפקיע לאיסורו שהיה לו קודם השינוי, ומאי דס"ד דלחם מותר היינו לחם שנעשה מקמח שאין בו איסור כרמל כלל ובאמת שינוי לא מעלה ולא מוריד, אלא משמע דס"ל דכל לחם מאיסור כרמל הוא בא, ולכן הקשה שפיר דכיצד היה ס"ד להתיר לחם חדש אי לאו קרא, ומכח זה מדייק דשינוי מפקיע לאיסורו, ומדברי המקו"ח נמי מתיישב הירושלמי דערלה הנ"ל, דשפיר איצטריך קרא דבכל מושבותיכם לחייב בחדש לדגן שיצא מא"י לחו"ל, דכיון שנשתנה פקע איסורא שמקודם השינוי ואין לך בו אלא איסורא דלחם וזה נעשה בחו"ל ואיצטריך קרא להשמיענו דמעשה הלחם שבחו"ל מחייבו באיסורא דחדש. ובספר מגן האלף משיג על המקו"ח ואומר דמה שהביא ראייה מכריתות אינו ראייה כלל, דודאי

אסרה תורה גם הלחם, ואין זה בא ללמד על שאר איסורין שבתורה אלא דאנן מסברא ידעינן דבכל איסורי תורה אין שינוייהן מוציאן מידי איסורן, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא קרא דלחם למ"ל.

ולכן מסתבר לומר דאה"נ, דאי לא כתיב לחם הו"א דלא אסרה תורה אכילת חדש בכלל אלא כשהוא קלי או כרמל, אבל כשנשתנה ואינו בעין שוב לא נאסרה אכילתו, משום דסד"א דקלי וכרמל לאו איסורי חפצא גינהו שנעשו כחתיכה דאיסורא אלא דאכתפא דגברא רמי רחמנא שלא לאוכלו בזמן שהוא קלי או כרמל, ואולי לזה נתכוין באלף המגן שהבאתי לעיל אלא שקיצר בדבריו. ומאי דאמרינן שם בכריתות איכא למיפרך מה לקלי וכרמל דאיתנייהו בעינייהו, היינו שאומר דס"ד דחדש לא נאסר לגמרי אלא שלא לאוכלם כל זמן שהשמות הללו עליהם, ולפי"ז ל"ש כלל להוכיח מכאן דאיסור שנתהפך לצורה אחרת דפקע איסורו ממנו, דחדש שאני דס"ד דמתחילה לא נאסר חדש לגמרי אלא שלא לאוכלם בצורה שכוון, ורק לבתר דכתיב לחם וגלי קרא דהאיסור אינו תלוי דוקא בזמן שהוא כברייתו ובצביינו, מהשתא כל מאכל חדש שהוא הרי הוא בכלל האיסור, ולפי"ז שוב אין להוכיח מהא דגלי קרא דשם לחם קובע איסור חדש דע"כ האיסור שקדם לו פקע, ז"א, דהא איצטריך לחם למה שנתחדש לאסור חדש בכל מין מאכל שהוא.

ומה שהגאון באחיעזר כותב בשם חו"ו הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל שנחפס במאכל חדש שאין בו כל השמות הללו לא לחם ולא קלי ולא כרמל וכגון שעשה איזה תבשיל מקמח של חדש אי עובר בל"ת, היה נראה לי להוכיח דאיסור חדש נוחג בכל התמחויין מגמרא פסחים (דף כג ע"א) דפריך על ר' אבהו דאמר כל מקום שנאמר לא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע, והרי חדש דרחמנא אמר לחם וקלי וכרמל לא תאכלו ומ"מ מותר להאכילה לבהמה, ומשמע דמותר בהנאה, ומשני שא"ה דאמר קרא קצירכם שלכם יהא, ע"כ. הרי משמע דמוכיח דע"כ שריא בהנאה, דאל"כ לא היה נקרא קצירכם דהא איסורי הנאה לאו שלו גינהו, ואם איתא דלא אסרה תורה אלא מאכל שיש בו אחד משלשה שמות הללו אבל תבשילין מתבואה חדשה לא אסרה תורה, א"כ אפילו אח"ל דחדש כשהוא באיסורו אסור גם בהנאה, מ"מ שפיר מיקרי קצירכם, דהא סוף סוף יש בחדש זה צד היתר שהרי בידו לאוכלו בתמחויין שאינם לא לחם ולא קלי ולא כרמל, אלא ודאי משמע דכל הנעשה מתבואת דגן של חדש הכל בכלל איסור חדש הוא בכל אופן שיאכלנו.

והנה בירושלמי פסחים. (פ"ב ה"א, וכן בפ"ג דערלה) מקשה ג"כ קושיא זו דהרי חדש דכתיב לא תאכלו ומותר בהנאה ומשני שנייה היא שקבע הכתוב זמן, דכל איסור שאינו איסור עולם לא אמר ר' אבהו דלא תאכל איסור הנאה במשמע. ולכאורה קשה אמאי לא משני כדמתרץ בתלמודא דידן דקרא דקצירכם מלמדנו דחדש מותר בהנאה, אולם לפי האמור לעיל יתכן לומר דתליא בספיקא דידן, דתלמודא דידן ס"ל דכל מין מאכל אסרה תורה בחדש וממילא משמעותו דקצירכם שהתורה קוראתה שלו מוכיח דחדש מותר

כשהכתוב מפרט פרט מן המין הכללי ודאי אין איסור אלא מה שפרט, דאילו כתיב לא תאכלו תבואה חדשה אין לחלק בין אם עשה ממנו לחם או קלי, אבל השתא דפרט קלי פשיטא דאי לא הוה מצינו למילף לחם היה מותר כל מה שאינו קלי וכרמל, עכ"ל. ודבריו אינם מובנים לי, דבשלמא אי הוה אמרינן דלחם דקרא לא בא מאיסור קלי וכרמל, שייך לומר סברת בעל מגן האלף דמכיון שנוכר בפסוק פרטי האיסור, אמרינן דלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש אין לך בו אלא מה שפרט, אבל כפי שאמרנו סתם לחם מכרמל הוא בא וכבר חל עליו איסור חדש, וא"כ מה בכך שהתורה פרטה לאסור דוקא קלי וכרמל, סוף סוף לחם זה נעשה מכרמל שכבר נעשה לגוף האיסור, למה יגרע לחם זה מכל דבר איסור דעלמא שנשחן ולבש צורה אחרת, שהתולקים על רבינו יונה ס"ל דכל שבה מהאיסור הרי הוא כמהו.

אבל מ"מ עצם דברי המקור"ח תמוהים. דמזה דהוה ס"ד דאי לאו קרא הו"א דלחם אין בו משום איסורא דחדש, מילף יליף סיוע לשיטת רבינו יונה דכל איסור המתהפך לצורה אחרת פקע איסורא, וזה דבר תמוה, וכי ס"ד דלרבינו יונה בשר גבילה וטריפה יחזור להיתר על ידי טחינה, הא ודאי דאפיה או טחינה אין אלו מגדרי השינויים המהפכים את האיסור להיתר, וא"כ אין זה שייך כלל לדינו של רבינו יונה, וכבר תמהו עליו גדולי הדורות. והחת"ס (יו"ד סימן קיד) ג"כ דוחה דברי המקור"ח בשתי ידיים, ומתריך דברי הגמרא (כריתות דף ה) דהש"ס התם לא קאמר אלא דלא הוה מוקמינן יתורא לחלק, אלא הו"א דלא נטעה לומר נשתנה, אבל למסקנא תלילה לומר דשינוי כל דהוא כזה, שמתסים נעשה קלי, יותר האיסור, דא"כ יאכל כל תועבה ע"י צלי וכדומה וכו', ישתקע ולא יאמר, עכ"ל החת"ס. הנה תירוצו של החת"ס דס"ד דגמרא דכריתות הוא, דאי לאו קרא דלחם אפשר שהיינו טועים לומר דפשוט שנשתנה פקע איסורו, אבל באמת אין שום סברא להתיר בשביל שינוי שכזה, רק הפסוק נכתב כדי שלא נטעה. לענ"ד עדיין חסר ביאור, דממ"נ אם באמת אנו יודעין מסברא דאין בכח שינוי שכזה להפקיע האיסור א"כ למ"ל קרא דלחם, ועיין תוס' בבבא קמא (דף ב ע"ב) שכתבו שם בתירוץ, לאו משום דאיצטריך קרא לאשמועינן דאין מועדת, אלא התנא הוצרך לאשמועינן להביא ראיה מן הפסוק וכו' שלא נטעה לומר וכו'. הרי דדקדוק לשונם אומר דלא נכתב קרא כדי שלא נטעה נגד הסברא, עיין בתפארת שמואל להגאון מהרש"ק שכ"כ בביאור דברי התוס', וז"ל שהתורה אין דרכה להשמר מאיזה סברא שאינה לפי האמת, ע"כ. וגם בכמה דוכתי פריך הגמרא למ"ל קרא סברא הוא, ולמה נאמר דכאן כתיב קרא כדי שלא נטעה, ועיין תוס' שבועות (דף כב ע"ב) בהא דאמרינן בכמה דוכתי איבע"א קרא איבע"א סברא שכתבו ותימה כיון דאיכא סברא למ"ל קרא, דהכא פריך בגמ' כתובות וכו', וי"ל דיש דברים שאין הסברא פשוטה כ"כ וצריך הפסוק להשמיענו הסברא, עכ"ל. ומעתה נחזי אנן כאן בסוגיא דכריתות סוף דבר הוא דמסברא ידעינן דאין בכח שינוי שכזה להפקיע האיסור, דאל"כ גם לבתר דכתיב קרא דלחם אין זה ילפותא לאיסורים אחרים שלא יועיל בהם שינוי להתירן, דהא י"ל דדוקא בחדש

בהנאה דהא איסורי הנאה לאו ידידה נינהו, משא"כ להירושלאמי נאמר דכל שאינו בכלל לחם קלי וכרמל לא נאסר ולכן אין ראיה מקצירכם דאין איסור הנאה בחדש ולכן הוכרח הירושלמי לחדש כלל אחר, דכל איסור לזמן אין במשמעותו גם איסור הנאה אלא אם כן גלי קרא להדיא.

והלום ראיתי בצ"ח פסחים שעמד על קושיא זו דאמאי לא משני הירושלמי כשינויא דידן ותירץ בתרי אנפי: (א) משום קושית התוס' דקצירכם איצטריך למעט קציר של מצוה; (ב) דתליא בפלוגתא אי האיר המזרח מתיר או ההקרבה של העומר מתיר, וא"כ אין הכרח כלל דלירושלמי חדש מותר בשאר תמחויין שאינן לחם קלי וכרמל. ואגב ראיתי שם בצ"ח שהעיר דאמאי השמיט בירושלמי קושית הגמרא דידן דפריך מתרומה וכן מגזיר, ומתוך זה אומר דהירושלמי ס"ל דכל דבר שלא נאסר לכל ישראל הוא מותר לגמרי לקצתן אין לאוסרו בהנאה לשום אדם, ולכך לא קשיא לא מתרומה ולא מגזיר, עכ"ל. הנה לתירוצו זה א"א לומר דהירושלמי ס"ל דחדש מותר בשאר תמחויין, דאם יש בו צד היתר אכילה שוב לא שייך לומר דאסור בהנאה אף ליה שאסור משום חדש מקו"ח מתרומה וגזיר, וא"כ אדרבה, מהירושלאמי מוכח ג"כ דחדש אסור בכל התמחויין ובכל מאכל שבעולם, מדפריך והרי חדש דכל שיש בו צד היתר לא ס"ד דלא תאכל איסור הנאה משמע שהרי מה"ט לא פריך מתרומה ומגזיר. שוב ראיתי שיש מקום לדון בעיקר הראיה שהבאתי מפסחים, דיש להתבונן בסגנון הדרשה דקצירכם — שלכם תהא, מהו יסוד הדרשה אם מכת משמעותו דקצירכם או שהוא מכת יתורא דקרא ואמרינן תנהו ענין לאיסור הנאה, ולצד שני זה אין להוכיח היתר לשאר תמחויין דהשתא לא שייך לומר דמה"ט קראו הכתוב קצירכם משום שהוא מותר בשאר תמחויין, א"כ יתורא דקרא למ"ל הא שאר תמחויין לא נאסרו כלל, וע"כ דאיתריה קרא לכה"ג דאיכא איסור חדש, ומקושיית התוס' שהוכרתי לעיל שהקשו על הך דרשא דקצירכם שלכם יהא תימא, לרשב"א מג"ל דאתי להכי, הא איצטריך לכדדרשינן קצירכם ולא קציר של מצוה, ע"כ. ואם נאמר דמשמעותו דקצירכם מוכיח דיש בו היתר הנאה מאי קושיא, אף דעיקר הכתוב בא למעט קציר של מצוה מ"מ ממילא משתמע היתר הנאה, דאל"כ לאו קצירכם הוא דלאו ידידה הוא, וא"כ אין הוכחה דשאר תמחויין לא נאסרו באיסורא דחדש.

שוב התבוננתי דספיקו של הגאון הרי"ס וצ"ל הוא ענין אחר לגמרי, דהיינו בעושה תבשיל מתבואת חדש שלא הגיע מעולם לכלל לחם קלי וכרמל אם זה נאסר משום חדש, ולספק זה ודאי דאין ראיה מההיא דפסחים, דהא קרא וקצרתם את קצירה בתבואה העומדת ליקצר הכתוב מדבר דכבר נאסרת משום חדש, ולא שייך לומר שיש בידו לעשות תבשיל שלא יהא בו איסור, ואה"נ דנאמר דכל שכבר חל איסור חדש שוב לא יפקע איסורו משום איזה שינוי צורה שהיא, וכמו שכתבתי דאע"ג דפשטות הגמרא דכריתות משמע להדיא דאי לא כתיב לחם ס"ד דשריא אף שנעשה מכרמל וקלי, זה אינו אלא לפי הס"ד דלא כתיבי כולוהו, אבל השתא דכולוהו כתיבי שוב לא ילפינן מבינייהו לכל מיני מאכל

הבאים מתבואה חדשה שהם אסורין, וכן נראה להדיא מהפנ"י (בקו"א, סוף קדושין) שהעלה שם להתיר שכר מתבואה של חדש, וז"ל שם: ועוד נ"ל דאפילו מפשטא דקרא איכא למשמע להתירא אליבא דר"י דהא פרט רחמנא לחם קלי וכרמל לא תאכלו ובכריתות (דף ה ע"א) דחדא מאידך לא אתיא אלא מתרתי במה הצד וממילא השתא נמי דכתיבי כולוהו אכתי משקין לא אתיא מבינייהו דמה לכולוהו דלא אשכחן שום חילוק לענין תרומה ומעשרות וביכורים משא"כ משקין דהוו זיעה בעלמא בכל איסורי פירות לא אתיא במה הצד, עכ"ל, הרי מפורש בדבריו דדוקא שכר דהוי משקה ויש פירכא דא"א למילף מבינייהו וא"כ מאכל של תבואת חדש ילפינן מבינייהו דכולוהו אסורין משום חדש.

ומדברי הפנ"י היה משמע לי דלא כמו שנקט הגאון באתיעור בפשיטות, דמכי נעשה לחם מהני שם לחם להפקיע איסורא דקלי וכרמל שקדמו, דהרי פשיטא ליה להפנ"י דמכי נעשה שכר לא מסתבר לומר דמה"ט יפקע איסור חדש שכבר חל על התבואה, ולומר דהפקעת האיסור בשביל שינוי השם מיתלי תלי וקאי דדוקא אם שם החדש קובע לו איסור מטעם שינוי השם או איסורא קמא פקע אבל כל שלא יאסר בשביל שם החדש לא יפקע ממנו איסורו הקודם, זה דוחק לחלק כן. ועוד דא"כ גם לתירוצו של הירושלמי יקשה דלמ"ל קרא לחדש דלחם שבחו"ל קובע איסור חדש לדגן שהובא מא"י ותפ"ל דאם לא יקבעו לו איסורא משום לחם הרי לא יפקע מהדגן איסורא דכרמל שכבר חל על הדגן בא"י, וא"כ מאי נפ"מ בחידוש זה דכל מושבותיכם דהדרא קושיא לדוכתא.

ומה שהוכיח באחיעזר מלשון הרמב"ם שכתב דהאוכל לחם קלי וכרמל לוקה שלש שזה אינו אלא באוכל כזית מכל אחד, ואם לא נפקע איסורין הקודמין גימא דבכזית אחד לחם שנעשה מקלי וכרמל ילקה שלש, היה נראה לי לומר דגם לפי"מ דנקטינן בפשיטות דהשתא דכתב רחמנא לכולוהו תלתא לחם קלי וכרמל שוב ילפינן במה הצד לכל מיני מאכלים היוצאים מתבואה חדשה דלוקה עליהם בכזית משום ל"ת דחדש, מ"מ אם יאכל כזית לחם חדש עם כזית תבשיל של חדש, אע"ג דבאמת אכל שני זיתים דאיסורא, מ"מ לא ילקה אלא אחת דדינו כאוכל שני זיתים חלב בהתראה אחת דמכיון דהוי שם אחד לא שייך לחייבו על כל זית וזית, דדוקא בהני תלתא גלי קרא דשמותיהן מחלקין ללאוין מיוחדים, אבל כל שאינו בשם אחד מהשלשה אינו נידון ללאו מיוחד, ולכן כשאוכל לחם ותבשיל אין שם התבשיל נידון כשם איסור מיוחד. ומה"ט נראה לי דלחם שנעשה מקלי וכרמל אף דבאמת יש בלחם זה איסורא דקלי וכרמל אבל מכיון שאבד צורתו ואין לו עכשיו שם קלי או כרמל אין כאן חילוק של שמות מיוחדים, דלגבי איסורא דכרמל חשיב כאילו אוכל לחם עם תבשיל של כרמל דאינו נחלק ללאוין מיוחדים. ואבאר עוד, שהרי אי לאו דכתיב לחם לא הוה ידעינן דעובר בל"ת על לחם זה משום כרמל כדמבואר בגמרא כריתות דלחם לא אתא מכרמל דמה לכרמל שלא נשתנה ואיתיה בעיניה, א"כ איסורא דכרמל שיש בלחם זה הוא ג"כ מכת אזהרה דלחם, ונמצא דלכולם יש שם אחד ולא

שלשה שמות דרך השתא דכתיב אזהרה דלחם ילפינן שישי בזה גם איסורא דכרמל וכולו ל"ת אחת היא, ולכן דקדק הרמב"ם וכתב דלוקה שלש דוקא כשהוא אוכל כזית מכל אחד דאז עובר בשלש השמות המיוחדים דגלי קרא לחייב על כל אחד, משא"כ אם יאכל כזית אחד של לחם קלי וכרמל, אף דיש כאן שלשה איסורין אבל שמות מחולקין אין כאן דכל השלשה איסורין באין מכח ל"ת דלחם דאי לא כתיב לחם לא היה עובר כלום.

העולה מכל האמור, דאין לנו שום יסוד לומר דבשעת קרימת הלחם איסורא דכרמל וקלי מיפקע פקע מאחר שכבר חל. וא"כ מה שתירץ באחיעזר דברי הירושלמי דקרא דכל מושבותיכם איצטריך לרבינו לתבואת א"י שיצא לחו"ל ונעשה שם לחם ואיסורין הקודמין פקעו וגלי קרא דמ"מ חייב משום לחם, עדיין יש לפקפק, דהא בלאו האי קרא יתחייב משום חדש מצד איסורא דכרמל דליכא סברא שפקע בקרימת הלחם. אמנם לפי"מ שראיתי להגאון ר' חיים צבי מנהיימר בספרו עין הבדלה (סימן סא) שמצדד לומר דאף להפנ"י שפוסק להתיר שכר שנעשה מתבואה חדשה וה"ה שמרים שאין בהם איסור חדש מטעם דמשיקין היוצאים אינם כמותן, ומ"מ אי עשה בשמרים של חדש לחם שוב אינו חוזר לאיסורו והאוכלו חייב משום חדש. לפי"ו יש לקיים תירוצו של האחיעזר על הירושלמי הנ"ל, דשפיר משכח"ל לחם מתבואה של חדש שגדלה בארץ ישראל שפקע איסורו קודם שנעשה לחם ובקרימת הלחם חל עליה איסורא דחדש, ואיצטריך קרא דכל מושבותיכם בכה"ג דעשה לחם בחו"ל משמרים של חדש הנעשה בא"י דפקע מינית איסורא דחדש, וקמ"ל האי קרא דקרימת לחם שבחו"ל אוסרו באיסורא דחדש אף שמקודם היה היתר גמור ובחו"ל אינו נוהג איסור חדש, מ"מ מכיון שהתבואה גדלה בארץ ישראל חוזר וניעור עליה איסורא דחדש.

סימן רמ

עוד בענין הנ"ל

הנה מע"כ הביא דברי "חלקת יואב" (י"ד סימן לג) דלחות מה שהקטרי מירושלמי (חלה פ"א ה"ג), דמשם משמע דלמ"ד דאין חדש נוהג בשל חו"ל, גם בלחם הנאפה בא"י מקמח של חו"ל לא נוהג בו חדש. ובהיות שנתקוררו לי איזו הקרות בדברי ה"חלקת יואב", וכדי שיתבררו הדברים אעתיק תוכן דברי הגאון הנ"ל וגם מה שיש לדקדק בכל דבריו.

הנה הוא עמד שם בקושיא דהא דתנן (חלה פ"ג מ"ט) העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ויוצא י"ח בפסח, ושם מבואר ברמב"ן בשם הירושלמי דטבע האורז להגרר אחרי החטים, ובעיסה גם האורז נעשה לדבר הבא לידי חימוץ וחל שם לחם גם על האורז. ותמה הגאון הנ"ל דמכיון האורז מצד עצמו

לא היה שייך לאיסור חדש כלל, א"כ לא חל עליו היתר העומר ולא יום הנף וכמש"כ בירושלמי הו"ד בר"ש (פ"ב דחלה) דבעת שנכנסו ישראל לארץ אף חטים שבעליה היה אסור משום חדש, דהעומר לא התיר כל שלא נהג בו איסור חדש. וכעין זה בפליתי (סימן קב ס"ק א). ומכש"כ בנ"ד שלא היה שייך התרת עומר באורז, וא"כ משעת לישא שהאורז נעשה דבר הבא לידי חימוץ חל עליו איסור חדש שעדיין לא הותר, וכיצד יתכן שיוצא בו יד"ח מצה. ורצה לצדד ע"פ הירושלמי הנ"ל דכל שאין חייבין על קלי שלו משום חדש אין חייבין על לחם שלו משום חדש, אבל דחה זה משום דע"כ יש כאן ט"ס בירושלמי, דהא סוגית הירושלמי אליבא דר"א אזלא דקודם הבאת שליש אין זה בא לידי חימוץ ומאי קא מיבעי ליה פשיטא דאין חייבין עליו משום חדש. ולכן מגיה דאיבעיא להו היא בקלי ומקיש קלי ללחם אבל לחם לקלי לא מקיש משום דלחם כתיב בקרא ברישא, ולכן מסתבר דהכל תלוי בלחם בתר רישא דקרא, אבל לחם לקלי אין להקיש, וממילא דהדרא קושיא לדוכתא דהאורז שגלוש עם החטים ליתסר משום חדש ואמאי יוצאין בו, ע"כ. ומתוך זה מתרץ מע"כ דברי הגדולים שאומרים דלחם הנאפה בא"י מקמח של חו"ל אפילו למ"ד דאין חדש נוהג בשל חו"ל אבל זה שנעשה לחם בא"י חייב בחדש דלחם לא תליא בקלי, עכ"ד.

ולענ"ד יש לדון, דהא עיקר יסודו להגיה בלשון הירושלמי היא, משום דסוגית הירושלמי אליבא דר"א אזלא, ולר"א דתבואה שלא הביאה שליש אינו יוצא בו יד"ח מצה ל"ש להסתפק אי חייבין עליו משום חדש, דפשיטא דאין בו משום חדש מגו"ש דלחם לחם, ומה"ט מגיה דמבעי לי בקלי ומקיש קלי ללחם דפטור מחדש וכן מסתבר דלחם כתיב בקרא ברישא, וע"כ דקלי תליא בלחם ולא לחם בקלי, אבל כל זה הוא משום דאשתמיטתיה דברי הגאונים שקדמוהו שגם הם הרגישו במה שהקשה דר"א למ"ל ילפונא לפטור לחם מחדש משום דאיתקש לקלי ותפ"ל מגו"ש דלחם לחם, דידיענין דלחם זה אין בו משום חדש דהא ס"ל דוזה דבר שאינו בא לידי חימוץ, ולכן מפרש בביאור הגר"א (חלה פ"א ה"ג) דהך ילפונא דמקיש לחם לקלי לא לפטור את הלחם קא אתי, אלא דילפינן מקלי לחייב את הלחם בחדש, דהיינו דקלי דקרא כולל גם כשלא הביאה שליש כדמבואר במנחות (דף עא ע"ב) לא חייב ר"ע אלא במגמר לקליות שכתב רש"י דהיינו דומיא דשחת שלא הביאה שליש וכן פירשו תוס' שם, ושוב יליף בהיקש דלחם לקלי דגם על הלחם חייבין משום חדש גם בשלא הביאה שליש, וכן מפרש בשאג"א החדשות (סימן ד) וכן הוא בתשובות בית אפרים. ולפי זה נמצא דהיקש דחדש לאו דוקא קלי ללחם אלא דמקשינן גמי לחם לקלי, וא"כ שוב י"ל דלמ"ד דאין חדש בשל חו"ל גם בלחם שנאפה בא"י מקמח של חו"ל לא היא בו משום חדש משום דהוקש לחם לקלי, וכל שאין חייב על קלי שלו לא יתחייב גמי על לחם שלו, דהא עכ"פ דברי הגאונים ביאור הגר"א, השאג"א והבית אפרים מוכיחים דמקשינן לחם לקלי, ואנן נאמר דגם לפטור מלמדנו ההיקש זהו.

דאי צעי מיתשיל עלה וצטלי צרוב דתנן סאה תרומה טמאה שנפלה כו' הא למאה תעלה עיי"ש, והקשה הר"ן דאמאי נקט טמאה. ולכאורה תשצתי לתרץ דלעולם ידע הש"ס גם צההו"א דלא מקרי דבר שיש לו מתירין רק היכא דאיכא מצוה לשאול עליה, רק היה ס"ל להש"ס דבתרומה טמאה איכא מצוה לשאול עליה כדי שלא יצא לידי תקלה, ומשום הכי פריך הש"ס מנאה תרומה טמאה, ולכך משני דמיירי בתרומה ציד כהן, ואח"כ כדאיפרך דע"כ לא מיירי בתרומה ציד כהן, משני הש"ס דבתרומה ליכא מצוה לאיתשולי עליה, היינו דלענין גידולין שפיר שייך לומר דהוי דבר שיש לו מתירין כנ"ל, משום דאי נימא דהגידולין הן חולין א"כ יהיה מצוה לשאול עליה משום חשש תקלה שלא ישהה התרומה טמאה עד ימי הזריעה, אבל כיון שכבר גזרו גידולי תרומה טמאה ממילא ליכא מצוה ושפיר גם סאה תרומה טמאה בטלה, וזה נחמד.

אך באמת אי אפשר לומר כן, דא"כ לפ"ו אמאי ס"ל לר"ח אמר ר"י דגם הגידולין מותרין, הא לגבי גידולין שפיר הוי דבר שיש לו מתירין כנ"ל. אך באמת ניחא, דהא דהס"ד לא ס"ל לר"ח אמר ר"י גידולי תרומה תרומה, וא"כ לא ס"ל דחיישינן לחשש תקלה וממילא לא הוי דבר שיש לו מתירין. וכל זה ניחא לפי ההו"א, משא"כ לפי שמסיק הש"ס בנדריס דף ס' דלעולם ס"ל לר"ח אמר ר"י גידולי תרומה טמאה, והא דמתיר הוצל מיירי בגידולי גידולין, וכיון דס"ל גידולי תרומה טמאה א"כ איכא חשש תקלה גם לדידיה וממילא הוי דבר שיש לו מתירין כנ"ל, ומשום הכי שפיר פריך מטבול. ואין לומר דשאני טבול דהוי דבר שיש לו מתירין משא"כ תרומה, דזה אינו, דכיון דס"ל גידולי תרומה טמאה ממילא גם תרומה הוי דבר שיש לו מתירין ושפיר פריך מטבול אחרונה, ושפיר מתורץ קושית הגדרי זרוזין וקושית הצית יתחק מש"ס פסחים הג"ל.

היוצא לנו מדברינו דכל הא דגזרו על גידולי תרומה שיהיה תרומה, הוא משום דכל הגזירה היה על תרומה טמאה, ושם שפיר אסורין הגידולין משום דהוי דבר שיש לו מתירין, ממילא גם בתרומה טהורה אסורין הגידולין אע"ג דשם ליכא מצוה לשאול עליה ולא הוי דבר שיש לו מתירין, מ"מ לא פלוג חכמים. ולפ"ו מיושב סברת הירושלמי הג"ל, וס"ל להירושלמי דנהי דגזרו על התרומה טהורה משום תרומה טמאה, מ"מ כל זה בתרומה שצא ע"י הפרשה משא"כ בתשלומי תרומה שהוא שם אחר לא גזרינן משום תרומה שהוא ע"י הפרשה, רק כתבנו דמ"מ קשה דנהי דלא גזרינן משום תרומה שצא ע"י הפרשה, מ"מ הלא אותו הטעם בעצמו שייך בתשלומי תרומה, דהא אם יהיה התשלומי תרומה טמאים וא"כ איכא החשש דשמא ישהה ויצא לידי תקלה, וע"כ ממילא גם גידולי תשלומי תרומה טהורה יהיה תרומה כקו' הג"ל.

אולם לפי דברינו דהא דגידולי תרומה טמאה הם תרומה משום דאי לאו הכי יהיה נחשבת תרומה בכלל דבר שיש לו מתירין משום דיהיה מצוה לשאול עליה, א"כ שפיר ניחא, דהנה מאז העליתי צתשובה אחת [ע"י לעיל סי' כ"ז] דכל הא דמהני שאלה היא רק בתרומה שהפריש שצאה קדושת פיו על פי הקדישו ורצונו, ומשום הכי מהני שאלה כמו על הקדש, משא"כ בתשלומי תרומה שאין ההקדש צא מכח מחשבתו ורצונו רק נתינתו מקדשתו כמבואר צירושלמי שם, שפיר לא מהני שאלה. ואח"כ ראיתי שכבר קדמוני צוה והציאו ראה צרורה מש"ס עירובין דף ל' [ע"צ] דפריך שם הרי תרומה נמי אפשר לאיתשולי, ומשני דאי מיתשל מיהדר לטבליה. וקשה דמ"מ אמאי אין מערבין בתשלומי תרומה משום דהא אפשר לאיתשולי עליה, והכא לא תהדר לטבליה דהא הם חולין מתוקנין. וכבר העיר צמ"ח מצוה רפ"א עיי"ש, אלא ע"כ בתשלומי תרומה לא מהני שאלה כנ"ל. וע"כ שפיר מובנים דברי הירושלמי גידולי תשלומי תרומה הם חולין, כיון דכל הטעם גידולי תרומה הם תרומה הוא משום תרומה טמאה דהוי דבר שיש לו מתירין כנ"ל וכל זה תינתן על ידי הפרשה שפיר הוי דבר שיש לו מתירין משום דאפשר בשאלה ומצוה לשאול עליה, משא"כ בגידולי תשלומי תרומה דאי אפשר בשאלה, ממילא גם היכא שהיא טמאה מותרין הגידולין משום דלא הוי דבר שיש לו מתירין כיון דליתא בשאלה, וכל הא דהוי גידולי תרומה טמאה משום דשמא ישהה הוא רק משום דעיי"ו הוי דבר שיש לו מתירין ע"י שאלה כדברינו הג"ל, משא"כ בתשלומי תרומה, כנ"ל ודו"ק היטב.

סימן קי

ב"ה יום ב' פ' ויצא תרצ"ג לפ"ק

שלום לתלמידי החור"ב כמר צבי הירשל זאננעשיין
נ"י מפאדגורז

ע"ז דבר אשר נסתפקת אם בדבר שגדל בעצץ שאינו נקוב שייך איסור חדש ואסור באכילה קודם הקרבת העומר, והעירות מש"ס מנחות דף פ"ד [ע"א] דשומרי ספיחין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה, ואע"ג דכתיב לאכלה ולא לשריפה, מ"מ משום שאי אפשר דכתיב לדורותיכם, על כן מקריבין העומר משביעית עיי"ש. והקשית לפ"ד הירושלמי צפ"א דערלה ה"צ דמספקא ליה שם צנוטע צצית דלא יהיה נוהג שביעית משום דלא נקרא שדה, וממילא גם בעצץ שאינו נקוב לפ"ו אינו נוהג שביעית צהגידולין שגדלו צוה, א"כ היו יכולין ליקח לעומר ממה שגדל בעצץ שאינו נקוב, דאיסור שביעית ליכא וליכא משום לאכלה ולא לשריפה,

אלה ודאי דמה שגדל בעצין שאינו נקוב ליכא איסור חדש וספיר אינו יכול להביא מזה העומר. וע"כ העירות לפ"ז על הירושלמי [ע"י ירושלמי חלה פ"ב ה"א במראה הפנים ד"ה על] המוצא בתוס' קידושין דף ל"ח [ע"א] ד"ה אקרוז דל"א אכלו מנה כשנכנסו לארץ משום איסור חדש כנודע, הלא היה להם עצה לאכול ממנה שגדל בעצין שאינו נקוב דאיסור חדש ליכא, ולענין מנה שפיר יוצא גם ממנה שגדל בעצין שאינו נקוב, כמבואר בש"ס פסחים דף ל"ה [ע"ב] דאינו יוצא במנה של טבל, ומוקי שם דמיירי בטבל טובל מדרבנן כגון שזרעו בעצין שאינו נקוב, אלמא אי לאו איסור טבל היה יוצא במנות מנה אע"ג שגדלו בעצין שאינו נקוב, וכן מבואר בש"ס ברכות דף מ"ז [ע"ב] דטבל אין מומנין, ומוקי שם בטבל שזרעו בעצין שאינו נקוב, אלמא דמומנין עליו, וכבר פסק הרמב"ם בפ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ז דכל שמזכרין עליו ברכת המזון יוצא בה ידי חובת מנה עיי"ש, עכתו"ד היקרים.

וידעתי י"ל דספיקן אם בגידולי עצין שאינו נקוב יש איסור חדש, יהיה תליא במה דפליגי בירושלמי חלה פ"א ה"ג רבנן ור"א, לענין תבואה שלא הביאה שליש אם חייבת בחלה, דרבנן ס"ל דחייבת בחלה משום דכתיב לחם צפסח ולחם בחלה, מה לחם האמור במנה דבר שצא לידי חימוץ אף לחם דכתיב בחלה דבר שצא לידי חימוץ, וכן לגבי חדש לרבנן גם בתבואה שלא הביאה שליש נהג איסור חדש כמבואר בירושלמי שם, והיינו משום דיליף מלחם לחם דהא גם בחדש כתיב לחם, ועיין בש"ס מנחות דף ע' ע"ב ואקרוין בחדש מלפני הפסח מנ"ל אמר ר"ל אחי לחם לחם ממנה, אולם ר"א ס"ל משום דכתיב כתרומת גורן כן תרימו אותה מה תרומת גורן היא רק ממנה שהביא שליש אף חלה עיי"ש. ואח"כ מצעיא ליה בירושלמי לר"א אם נהג חדש בתבואה שלא הביאה שליש, ופשט ליה דלר"א גם חדש אינו נהג בתבואה שלא הביאה שליש עיי"ש, [ובציאור לשון הירושלמי יש לי אריכות דברים אולם אין כאן מקום לזה].

וע"כ נ"ל דגם בגידולי עצין שאינו נקוב אם יהיה איסור חדש יהיה תליא בזה, דלרבנן כמו דמחייבי בתבואה שלא הביאה שליש בחלה ובחדש, כן נמי יחייבו בגידולי עצין שאינו נקוב בחלה ובחדש, משום דילפינן לחם לחם ממנה, ולענין מנה הלא יוצאין בגידולי עצין שאינו נקוב משום דצא לידי חימוץ כמבואר בש"ס פסחים הנ"ל, אצל לר"א דס"ל הדרש כתרומת גורן, ולדידיה הגדל בעצין שאינו נקוב פטור מחלה כמו דפטור מתרומה, וממילא ילפינן להיפוך לר"א לחם לחם מחלה, וגם איסור חדש אינו נהג בגידולי עצין שאינו נקוב, ואינו יוצא בהן מ"ע דמנה אע"ג דצא לידי חימוץ, כמו דס"ל לר"א שם לענין תבואה שלא הביאה שליש דאינו יוצא בה ידי חובתו צפסח ואינו חייב משום חדש עיי"ש.

וא"כ לפ"ז שפיר ס"ל להירושלמי דע"כ לא אכלו מנה, ול"ק קו' דהיה להם לאכול מגידולי עצין שאינו נקוב, דזה אינו, דע"כ לא היה אפשר להם לאכול, דלרבנן דס"ל דילפינן לענין חדש לחם ממנה א"כ ממילא נהג איסור חדש בגידולי עצין שאינו נקוב כמו דחשוב לחם לענין מנה, ואי לר"א דאינו נהג חדש דיליף מחלה כנ"ל, לדידיה אינו יוצאין מ"ע דמנה בגידולי עצין שאינו נקוב כנ"ל.

ועפ"ז ל"ק מה שהקשה בשו"ת צית אפרים יו"ד סי' ס"ח על הירושלמי הנ"ל דאמאי לא אכלו מנה מתבואה שלא הביאה שליש לייכא משום חדש, ולהג"ל לא קשה, דהא לרבנן איכא גם בתבואה שלא הביאה שליש איסור חדש, ולר"א נהי לייכא איסור חדש מ"מ לדידיה אין יוצאין מ"ע דמנה בתבואה שלא הביאה שליש, והצית אפרים בעצמו מרמו לזה, וז"פ.

אולם לפי שיטת הר"ש [חלה פ"א מ"ג עיי"ש ד"ה ותבואה] מוצא במנ"ח מנה ש"ג דס"ל דגם לר"א יוצאין מ"ע דמנה מתבואה שלא הביאה שליש, [וז"ע לפרש דברי הירושלמי לשיטתיה, והג"ל דהר"ש יפרש דמה דמבואר בירושלמי שם וליה ליה לר"א לחם לחם אין הכונה בלשון בתמיה כמו שפירש הפני משה שם [ד"ה וליה], רק כפשטו דאע"ג דלענין מנה חשיב לחם גם לר"א מ"מ לא יליף חדש וחלה מכח גז"ש דלחם לחם, והא דאשכח תני בשם ר"א, פליג ע"ז עיי"ש, אולם סתמא בירושלמי ס"ל דרק לענין חלה וחדש פוטר ר"א, אצל לענין מנה גם בשלא הביאה שליש חשיב לחם. ועפ"ז יובן מה דמצעיא ליה להירושלמי שם מהו שחייבין על לחם שלו משום חדש, ופשט דכתיב לחם וקלי, אח שאין חייבין על קלי אין חייבין על לחם שלו, וז"ע מאי פשוט לו קלי יותר מלחם. ולהג"ל ניחא, דהיה סברא כיון דר"א מודה דלענין מנה חשוב לחם, א"כ מנ"ל לדמות חדש לחלה דילמא דמי לחם דחדש למנה ויהיה נהג חדש בלחם מתבואה שלא הביאה שליש, וע"ז אפשיט ליה דכמו דאינו חייב על קלי דהא לענין קלי לא שייך הלימוד דלחם לחם, כן נמי לענין לחם לא מדמינן למנה, וז"ב, שוב תהדר קושית הצית אפרים הנ"ל מדוע לא אכלו מנה מתבואה שלא הביא שליש, דלענין מנה יוצא גם לר"א ואיסור חדש ליכא לדידיה, וגם קושייתך מדוע לא אכלו ממנה שגדל בעצין שאינו נקוב, דהא לפ"ד הר"ש נסתר תירוץ.

אך הנ"ל על דרך הפלפול קצת, דנהי דס"ל לר"א דאינו חייב על תבואה שלא הביאה שליש משום חדש ואינו דומה למנה, מ"מ באוכל כזית מנה ממנה שפיר איכא איסור חדש ע"ז מטעם מגו דחשיב לחם לענין מנה חשיב נמי לחם לענין חדש, ואין תימא לומר דאין יתעורר אח"כ איסור חדש מה שלא היה בשעת גידול, דהא מצינו בירושלמי

[שם פ"ב ה"א] דאפילו קיטום צעליה נאסרו, וכפי מה שפירש הצ"ח [יו"ד סי' רנ"ג ד"ה ומ"ש ואיסור ובש"ס גאוני בתראי סי' א' בתשובת הצ"ח] דאין חדש נוהג בשל עכו"ם ועכ"ז אם זכה הישראל בהם אחר קנינה חל איסור חדש עליה עיי"ש, וע"כ שפיר לא היו יכולין לאכול הכזית מנה מתצואה שלא הביאה שליט או מעצין שאינו נקוב, דכיון דלענין הכזית מנה חשיב לחם ממילא גם לענין חדש חשיב לחם.

ועפ"ז יש לתרץ קושית העולם שהקשו [עי' אור חדש קידושין ל"ח ע"א ד"ה חוס' ומקנה שם ד"ה ויבא עשה] מאי פריך הירושלמי דליתי עשה ולדחי ל"ת דחדש, הא מ"מ אינו יואל, משום דאין איסור חמץ חל על איסור חדש וא"כ אינו יואל, כצמנה של טבל משום כל שיטנו כו' יאל זה דאין איסורו משום כל תאכל חמץ [פסחים ל"ה ע"ב]. עוד הקשו [עי' טעם המלך ה' מדרס פ"ג ה"ו אות א' וחי' חמ"ס פסחים ל"ח ע"ב ד"ה שבעת] מאי פריך דידחה עשה לל"ת, הא מ"מ אינו יואל משום דאינו מנה הראויה לשבעה כמו דאינו יואל בחלת תודה ורקיקי נזיר משום דבעינן מנה הראויה לשבעה [שם ל"ח ע"ב]. ולהנ"ל י"ל דקושית הירושלמי היא דיאכל הכזית מנה מתצואה שלא הביאה שליט, ונהי דאיכא עליה איסור חדש לר"א מטעם מגו, מ"מ ליתי עשה ולידחה ל"ת, דהא כל קושית הירושלמי קאי שם לר"א דס"ל דחדש אסור בחו"ל א"כ אי אפשר לקיים בענין אחר, ממילא נימא עשה דוחה ל"ת. ואין להקשות דהמנה אינו ראוי לשבעה, זה אינו דהא צאמת לר"א ליכא איסור חדש בתצואה שלא הביאה שליט רק מכח מגו דחשיב לחם לענין מנה חשיב לחם לענין חדש, א"כ שוב המנה ראוי לשבעה, דהא לאח"ז ליכא עליה איסור חדש כלל כיון דבשלא הביאה שליט לא חשיב לחם לענין חדש, וממילא נמי ל"ק מהא דאין איסור חל על איסור וא"כ אינו צבל תאכל חמץ, דזה אינו, דאדרבה דכל איסור חדש נלמא רק בשעה שמקיים מ"ע דמנה, וא"כ שפיר מצי לחול איסור חמץ כיון דליכא איסור חדש כלל, ומשום הכי פריך שפיר הירושלמי דידחה עשה דמנה ל"ת דחדש, וכתבתי זאת על דרך פטפוטי דאורייתא.

ובגוף הערתך הנ"ל דאי נימא דאיכא איסור חדש צמא שגדל בעצין שאינו נקוב ואיסור שביעית ליכא משום דלא היה שדה כירושלמי דערלה, א"כ היה להם להביא העומר בשנת שביעית מעצין שאינו נקוב כדי שלא יבואו הפירות של שביעית לשריפה, ומדוע היו שומרין ספיחי שביעית הא אפשר בהיתר. ולא שייך תי' משום דכתיב לדורותיכם, כיון דאפשר בהיתר כנ"ל. נ"ל לכאורה ליישב צפשיטות, דהנה בלאו הכי זל"ע דהא מצואר צירושלמי דחלה [הני"ן] דלרצון בתצואה שלא הביאה שליט יש איסור חדש, ולפי מה דמוכח בש"ס ר"ה דף י"ב [ע"ב] דדרש מקרא מקץ שבע שנים צמועד שנת השמיטה כו' לומר לך כל תצואה שהביאה שליט בשביעית אתה נוהג בו

מנהג שביעית בשמינית עיי"ש, ועיין ברמב"ם פ"ד דשמיטה ה"ט, א"כ מוכח דאין קדושת שביעית חל רק משהביא שליט, ואמאי לא הביאו משלא הביאה שליט דאיכא איסור חדש ואיסור שביעית ליכא.

אך צאמת לק"מ, דנהי דאיכא איסור חדש מ"מ אינו רשאי להביא מנחת העומר ממה שלא נגמר שליט דחשיב בכלל שחת, ויותר מזה דעת רש"י במנחות ס"ט [ע"ב] ד"ה שהביאה דאע"ג דאיסור חדש נוהג בתצואה שלא הביאה שליט, מ"מ אין העומר מתירה משום דהוי כשחת בעלמא עיי"ש, וה"נ אין להביא העומר ממה שגדל בעצין שאינו נקוב, ועיין בש"ס מנחות פ"ד [ע"ב] דאין מביאין צכורים מעצין וספינה, ועיין בחוס' מנחות דף ס"ח [ע"א] ד"ה קוצרין שכתבו דמה ללא חזי לציכורים כל שכן למנחות לא חזי, וא"כ אין להביא עומר מתצואה של עצין שאינו נקוב, ולא קשה קושימך.

אמנם אכתי יש מקום לקושיא מש"ס מנחות דף ה' [ע"ב] דפריך שם מה למנחת עומר שכן מתרת דחדש, ומשני בשביעית, ואמאי כר"ע דס"ל ספיחין אסורין עיי"ש, ולהנ"ל קשה לכאורה דהא בשביעית ג"כ מתיר תצואה שלא הביאה שליט דאיסור חדש איכא כמצואר צירושלמי חלה הנ"ל, ואיסור שביעית ליכא כמצואר צ"ה י"ב. אולם י"ל דצאמת יהיה רחיה מזה לשיטת רש"י [הני"ן] דס"ל דאע"ג דבשלא הביאה שליט איכא איסור חדש מ"מ העומר אינו מתיר אותה, ושפיר ליכא בשביעית מה שיחירו, והיא רחיה נכונה.

אולם כל זה ניחא לענין תצואה שלא הביאה שליט, אבל אכתי תקשה אי נימא דאיסור חדש נוהג גם בגדל בעצין שאינו נקוב ואיסור שביעית ליכא, א"כ גם בשביעית העומר מתיר מה שגדל בעצין שאינו נקוב. ולכאורה י"ל לפי מה דמצואר במנחות דף ס"ח [ע"א] דבזמן דליכא עומר האיר המזרח מתיר, א"כ לפי מה שכתבו דאינו רשאי להביא העומר מגידולי עצין שאינו נקוב, וממילא האיר המזרח מתיר ואין העומר מתירן, ושפיר ליכא למימר דעומר מתיר בשביעית גידולי עצין שאינו נקוב כנ"ל. ועיין בישועות יעקב [אור"ח] סי' תפ"ט [ס"ג א'] שחירץ כן אקושית חכם אחד שהקשה דהא בשביעית ג"כ מתיר חדש של נכרי למ"ד [חוס' קידושין ל"ו ע"ב סוד"ה כל מזה] חדש נוהג בשל נכרי, ואיסור שביעית ליכא בתצואה של נכרי כמצואר ברמב"ם פ"ד מהל' שמיטה [הכ"ט] דזריעת נכרי אינו אסור משום שביעית, וחירץ כנ"ל עיי"ש. אך זה אינו דהישועות יעקב שפיר חירץ דמשום דאסור להביא מחדש של נכרי ואפילו דביעוד לא מהני משום דקצירכם ולא של נכרי [ר"ה י"ג ע"א], אבל מעצין שאינו נקוב דרק לכתחילה אין להביא משום דאינו מן המוצר שפיר אין המזרח מתיר, ושפיר קשה כנ"ל.

אך הנ"ל דהא דנקמתפקנו אם איסור חדש נוהג בגידולי ענין שאינו נקוב יהיה תליא צוה אם חדש אינו נוהג בחו"ל משום דזעינין קדושת הארץ, שפיר אינו נוהג חדש בגידולי ענין שאינו נקוב כיון דאינו יונק מקדושת הארץ, משא"כ למאן דס"ל [קידושין ל"ו ע"א] דגם בחו"ל חדש נוהג, גם בגידולי ענין שאינו נקוב חדש נוהג, וז"ל. ולפ"ז שפיר מיושב קושיתך משומרי ספיחין לאמאי לא הציאו מגידולי ענין שאינו נקוב דאיסור חדש איכא ואיסור שביעית ליכא, דזה אינו, דהא התוס' במנחות פ"ד [ע"א] ד"ה צעינא הקשו ותימא לר"י בר יהודה נייתי מחו"ל, ותיירו דשמא הך ברייתא דלא כמותו עיי"ש, א"כ ס"ל הך ברייתא דחדש בחו"ל לאו דאורייתא, ממילא גם בגידולי ענין שאינו נקוב ליכא איסור חדש, וא"כ אי אפשר להביא מגידולי ענין שאינו נקוב, וכן ניחא מש"ס מנחות דף ה' דהא שם ג"כ חזיל הסוגיא למאן דס"ל חדש בחו"ל לאו דאורייתא כמבואר שם עיי"ש.

ושפיר מיושב קו' דלפ"ז דאינו נוהג חדש צעינין שאינו נקוב א"כ תקשה על הירושלמי דחלה פ"ב דמבואר שם דלא אכלו מנה הלא היה להם לאכול ממה שגדל צעינין שאינו נקוב דליכא איסור חדש, ולהנ"ל זה אינו, דהא קושית הירושלמי היא למאן דס"ל חדש בחו"ל דאורייתא מעמה לא אכלו מנה בפסח, וא"כ למ"ד דס"ל דחדש נוהג בחו"ל גם בגידולי ענין שאינו נקוב איכא איסור חדש, וע"ז בא התרנן ושני ליה דאכלו ממה שגרי גוים מכרו להם וכרזי ישמעאל דחדש אינו נוהג בחו"ל, ושפיר אכלו מתבואת חו"ל או גם מארץ ישראל מגידולי ענין שאינו נקוב ודו"ק.

ודרך אגב צ"ע לי דברי התוס' במנחות פ"ד [ע"א] ד"ה צעינא שכתבו דשמא הך דשומרי ספיחין דלא כר"י בר יהודה, ולפלא לי הא קושית התוס' היא קושית הירושלמי בפ"ד דשקלים ה"א וז"ל מאן תנא שומרי ספיחיס ר' ישמעאל דס"ל דאין עומר בא מחו"ל, אמר ר"י ככ"ע אלא דמיירי דלא מנא להביא מחו"ל עיי"ש.

סימן קיא

ב"ה יום ה' פ' אהר"ק כ"ו למגב"י תרצ"ד לפ"ק

להבחור החריף ובקי זך השכל יקר ומפואר כמר נפתלי ג"י בן חביב להגה"ק המפורסם מאסטראווצא שליט"א

א) ע"ז דבר הקושיא שהבאת אהא דמבואר במס' תמיד פ"ד [ל"א ע"א] גבי סדר התמיד דקרע את הלז והוציא את דמו, ומבואר דלא היה ראוי להקריב את הלז

עם הדם שבתוכו, ואילו בש"ס זבחים דף ס"ד [ע"ג] גבי הקרבת עולת העוף לא תני דקרע את הלז עכ"ק. ואמרת למרן דהא דאסור להקריב הדם שבלז הוא משום דלא היו ממשקה ישראל [עי' מנחות ו' ע"א], ודם זריקה שאני משום דמנחתו זכך, [כמו שהעלה המנ"ח במוסף השבת [אות ה'] במלכת דש דמהאי טעמא יהיו כל הקרבנות זריכות מליחה עיי"ש], ומעתה לפי מה דמבואר בזריחות כ"ב [ע"א] דלז עוף אין בדמו כזית, וכבר נודע מה שהציאו בשם שו"מ מהר"י מינץ [סי' ט"ו] לכיון שאין זו כזית אין זו איסור אפילו משום חצי שיעור, א"כ בעולת העוף דליכא דמו כזית אין זו איסור חצי שיעור כנ"ל ושפיר ליכא איסור להקריב דם הלז של עוף, ומשום הכי בעולת העוף לא היו קורעין עכ"ד.

ואמנם הערתך נכונה, עכ"ז היסוד שבנית על תשו' מהר"י מינץ אינו יסוד חזק, אחרי שמה שהעלו האחרונים [עי' שו"ת שאל ומשיב מהדו"ק ח"ב סי' מ"ה] בזכותו תמוה מאוד ואי אפשר לומר כן כלל בזכותו, דבש"ס חולין ק"ט ע"ב מבואר דלז קורעו ומוציא את דמו לא קורעו אינו עובר עליו, מעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא, ופרש"י שם [ד"ה הא איסורא] דחצי שיעור אסור מן התורה [יומא ע"ג ע"ב], והנה הא דלא קורעו אינו עובר עליו הלא מיירי בלז של עוף כמבואר שם [כרימות שם וברש"י חולין שם ע"א ד"ה הלז] ועכ"ז אסור מטעם חצי שיעור, אלמא דגם בלז עוף שאין זו כזית, חצי שיעור אסור מן התורה, ועיין בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"א במפתחות סי' ס"ג [בהשמטה להל' חולעים אות ד'] מה שציאר בזכותו.

ובהשקפה ראשונה עלה ברעיוני למרן ע"פ פירוש הרא"ש [תמיד שם ד"ה קרע] שפירש שם דמשום הכי היה קורע את הלז להוציא את דמו, לפי שכשהשה נמאה גונחת בשעת השחיטה וממשכת את הדם מבית השחיטה והוא הדם הקרוש שנמנא בלז, והו"ל כדס שנשפך ולא נתקבל בכלי ופסול למוצא עיי"ש. והנה בש"ס זבחים דף ל"ב [ע"ב] צעי רבי אבין נשפך על הרצפה ואספו מהו כו', אמר רבא תא שמע, עיי"ש דפשט ליה דנשפך מלואר מחטאת העוף כשר, משום דלואר העוף הוא במקום כלי שרת והו"ל כנשפך מן הכלי ואספו דכשר, ולפ"ז בחטאת וגם בעולת העוף שפיר לא היו קורעין את הלז, משום דגם בעולת העוף מיצה את דמה בגוף העוף כמו בחטאת והוי במקום כלי שרת, וא"כ הדם שבלז שנמשך מבית השחיטה של העוף הוי כנשפך מן הכלי דכשר להעלות על המוצא, והתירוץ הזה היה נכון צעיני לכאורה.

א) כנראה לפי מה דדחי שם בזבחים דף ל"ב אמר רב הונא צריה דר"י במדציק כלי צלוארה לא נפשטה האציעא, וגם בנשפך מלואר העוף יוכל להיות דפסול, וכן פסק הרמב"ם בפ"ב דפסולי המוקדשין ה"כ

סימן קנז

בענין עציץ נקוב האם דין העפר
עצמו כמחובר

לכבוד ידידי האברך כמרדרו ומשמעו הרב הגאון העילוי
העצום רש"ז נ"י אויערבאך

א. מש"כ לחקור בדין עציץ נקוב שהוא כמחובר, אם
הביאור הוא דהוי כמחובר האדמה שבעציץ, או דרק
השורש דינו כמחובר, והביא מגיטין (כ"ב) דרש"י כתב
דעציץ לא חשיב כמחובר. והביא דברי הרשב"א בתשובה
ח"ג סימן שמ"א משום דזרעים יונקים דרך השורש גם
מקרקע, מבואר דעפר שבעציץ לא חשיב מחובר. ומה
שחייב בתרומה, דכל שיונק קצת מארץ חייב בתרומה.
וכן הירושלמי דערלה פ"א ה"ב דבעי לענין עציץ שאין
נקוב שנטע בו אילן דדין הוא שהוא כנקוב לאילן
ונסתפק שם אם נטע גם זרעים אם הוא כמחובר, כיון
דשרשים מפעפע, או דמפעפע רק לאילן ולא לזרעים.
אלא שהקשה מבכורים דבעינן כל אדמתך אעפ"כ עציץ
נקוב לחד מ"ד (מנחות פ"ד) מביא וקורא.

הנה בדין נוף היוצא מן העציץ דדינו כמחובר לפירוש
הר"ש והר"ב שם [פ"ב מעוקצין מ"ט], מ"מ דין
הוא ששאר האילן שבעציץ לא חשיב כמחובר, ולמה לא
נימא כיון שמחובר להנוף והנוף מחובר לקרקע, דין הוא
שוב שנקרא זה מחובר לקרקע ולמה הדין הוא שהעציץ
תלוש.

אבל פשוט דשם הנוף שמקרי מחובר לא מפני הך
דחבור טבעי, רק מפני שיונק דרך אור מהארץ,
לזה מה שיונק נחשב כארץ שיש לו שייכות ביניקה, ומה
שאינן יונק לא נחשב כארץ. לזה דין הוא שלא נחשב
שאר האילן שבעציץ מחובר.

ב. ודין העפר, הנה נלענ"ד פשוט דעפר עצמו לגבי
לחייב בדין תרומה ומעשר, אין צריך שיהיה העפר
מחובר, רק צריך שלא יהיה דבר החוצץ בין העפר לעפר
הארץ, דבארץ אין דין מחובר, רק אדרבה דין שאם חוצץ
או נקרא גוש אחר. וראיה ברורה לזה מדברי הרמב"ן
(בגיטין כ"א) שכתב וז"ל: וי"א אע"ג דלענין מעשרות
והבאת ביכורים לא בעינן נקוב בשל חרס כדאמרינן
במנחות, מיהו אינו מחובר אלא בעציץ נקוב, ושאינו התם
דכל שהוא יונק ומפריח מריח האדמה, חייב במעשרות
וראוי לקרוא מן האדמה שהרי יש לו אדמה בעציץ ואדמה
מלמטה ואין מין במינו חוצץ אבל אינו מחובר עד שיהא
נקוב כו' ואין לפי' הזה עיקר עכ"ל. למדנו יסוד מזה,
דהחיוב הוא מטעם אדמה שבעציץ, אלא דלא שהאדמה
שבעציץ צריך מחובר, אלא צריך שלא יהיה חציצה.

ועיי' בירושלמי פ"ב דחלה ה"א [י"ב ע"א] דקונה עציץ

ומעתה כיון שכת"ר כותב שאין בכרמים שיעור של
מאתים מסתבר דלגבי דידן כבר חל על הכרם שם
איסור וחשיב ככרם שכולו אסור מחמת ספק ולא שייך
לומר בכה"ג כל דפריש וכו' וכידוע דבכה"ג שאין
האיסור ניכר חמיר טפי ולא אמרינן כל דפריש וכו' משום
גזירה שמא יקח מן הקבוע.

ג.

לעומת זה בכרם שיש מאתים של היתר כנגד הערלה
שפיר נראה דכמו שאם נפל בשר מיד ישראל
באופן כזה שיש לנו ספק השקול אם לקח את הבשר
ממקולין של טרפה להאכילן לכלבים או קנה בשר כשר
לעצמו דפשוט הוא שחשיב בכה"ג לדין כפריש ממקום
הקביעות וכן מבואר גם בשפ"ד סי' ק"י אות י"ח והוא
פשוט וא"צ לפנים, וא"כ גם בנד"ד כיון שא"א לברר
והספק נולד לנו עתה שלא במקום הקביעות שפיר חשיב
כ"נמצא" ואזלינן בתר רובא וכמו"ש קודם מהש"מ ולא
אמרינן בכה"ג שכבר נאסר כל הכרם כיון דקיי"ל כו'
יוסי שאף אם מתכוין ללקט יעלו באחד ומאתים, אך יש
לדון דכיון שנטען ועירבן בכוונה דהו"ל כמבטל איסור
לכתחילה שאסור למבטל עצמו וגם למי שנתבטל
בשבילו ויהא משום כך [אסור] לקנות מהם וכבר
האריכו בכגון דא. אולם בהתבונני נלענ"ד דמסתבר
שבכל אופן אסור משום דהן אמנם שבשעה שהכרם
בצר מסתבר שיודע אם בוצר מערלה או לא אבל אח"כ
ברור הדבר שאף גם הוא שוכח ואינו יכול כלל להכיר
אם הם משל ערלה או לא, ומעתה כיון שהבוצר הוא
ישראל ואילו חזר בתשובה ובא לשאול אם הענבים
מותרים לו או לא נלענ"ד דמסתבר שהיינו אוסרים עליו
כיון דהוא עצמו לקח אותם מן הקבוע אלא שעכשו
שכח ואינו זוכר, ומעתה כיון דישראל הוא והפירות
נאסרין עליו מסתבר דכיון שנאסר לזה ממילא אסור
לכל העולם כמו בלקח מט' חנויות שהבשר אסור לכל
העולם.

קיצורו של דבר הוא דאיך אפשר שלהבוצר עצמו יהא
אסור ואילו לדין יהי מותר, ודוקא בכה"ג
שהבוצר עצמו זוכר ואומר שאינם משל ערלה יש מקום
לומר דחשיב לדין כפריש אבל אם גם הוא עצמו אינו
זוכר אפשר דגם בבשר הנמצא ביד מומר לנבלות והמומר
אומר לנו ששכח ואינו יודע מאיזה מקולין לקח דמסתבר
שהבשר אסור [חסר איזה תיבות], וקשה להחליט על
כולם שדינם כמומרים ויותר נלענ"ד שיש לחושבם כע"ה
שחשודים על המעשר וכמו כן הם חשודים על ערלה,
וצ"ע.

שלמה זלמן אויערבאך

נקוב בסוריא אע"פ שלא קנה עפר שתחתיו וקרקע שע"ג קנה לחייבו למעשרות ולשביעית אפילו נתון ע"ג שני יתירות. הרי אף שהשורש יונק רק מאויר הארץ חשוב כמחובר. והגדר פשוט, דכל שינק מאויר הוא עצמו ג"כ ארץ, ושוב חייב במעשר. ואף בסוריא שלא קנה קרקע, ואף דיש שם קנין לגוי, אבל פשוט שהוא מחויב מצד עצמו שהוא עצמו דין קרקע. ואף דהא בדין נוף היוצא הדין הוא שרק הנוף מחובר ולא מה שמחובר לנוף כיון שיונק רק מאויר ואילו כאן מבואר שחייב כולו במעשר. [נראה] פשוט דכיון שיש נקב ויונק דרך הנקב, שוב זה עושה שאין חוצץ בין עפר שבכלי לעפר שבארץ ונקרא יונק מארץ. ואף דיש קנין לעכו"ם בסוריא, היינו רק מה שגדל אצל עכו"ם, אבל היניקה כאן של ישראל וחייב במעשר.

ג. ולגבי דין הירושלמי [פ"ק דערלה ה"ב] דחקר בדין אם נקוב לאילן הוי נקוב גם לזרעים. פשוט הוא דהשאלה אם זרעים ג"כ יכולים לינק דרך נקב זה, ממילא לא הוי תציצה, או אינם יונקים והוי חציצה. ולגבי זרעים עפר שבעציץ לאו עפר ארץ הוא. וז"ב לענ"ד בגדר הדברים ועם זה מובן גם דברי הרשב"א.

וגם מה דחשיבי מיא כמאן דמנחא אארעא לגבי הכשר, גם כן [י"ל] כיון דעיקר הנתינה הוא בשביל שינק האילן והוא מחובר, הנה תלש המים בשביל מחובר ולא מכשר ואכמ"ל.

ועיין בתוספות רי"ד לגיטין (בדף כ"ב) שכתב ואינו נ"ל שאפילו אם ישבר החרס כשר, שאע"פ שהוא נקוב הזרעים חשובים מחוברים ולא גוף העציץ ולא חשיבא קציצה אלא כשיקצץ מן המחובר עכ"ל. אבל מדבריו אין ראייה דקאי לגבי עציץ ולא לגבי עפר.

ד. ועיין בתוס' גיטין (כ"ב ע"א) ד"ה בתר נקבו אזלינן, שם כתבו למאן דאמר בהעור והרוטב חולין (קכ"ח) בדלעת הנטוע בעציץ שאינו נקוב ויצא חוץ לעציץ, הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו, ה"ה אם עציץ בחוץ לארץ ונופו נוטה לארץ, דמהני יניקת הנוף לנוף גופה, וחייב במעשר, מ"מ לא חשיבא יניקת הנוף כיניקת השורש, דהא לא מטהרא יניקת הנוף מה שכתוך העציץ והכא מחייב נוף מחמת יניקת השורש עכ"ל. והנה כבר תמה במ"ל פ"ב מביכורים ה"ט דהא דלעת נטוע בעציץ שאין נקוב שפיר יניקת הנוף חשיבא להיות מחובר לארץ, אבל כאן בנקוב דנופו בארץ כיון דבתר נקבא אזלינן למה יחויב.

ונראה פשוט דכונת תוס' הוא, דודאי כיון דחזינן דנוף יונק גם מאויר, אם כן נקוב גם גורם שמה שיונק מעציץ יונק גם מארץ, אבל יניקת הנוף לא בטיל. א"כ עציץ בחוץ לארץ ונופו נוטה לארץ מחייב משום יניקת נוף אלא דאבוי לא אתי לאפקועי דין יניקת נוף. לחייב במעשר, אלא אדרבה אתי להוסיף שיניקת שורש

ג"כ מחייב במעשר אף לנוף, אבל יניקת נוף ג"כ מחייב במעשר. ואח"כ חידשו תוספות דאף דיניקת נוף יש בו דין לחייב במעשר, מ"מ הוא מחייב במעשר רק לנופו, ואילו שורש לאבוי מחייב במעשר אף לנוף, ולרובא נהי דלנוף דלא מחייב במעשר אין ראייה, ואילו גבי הך דנוף לא מהני לכו"ע לגבי שורש דהא הטמא בטומאתו וז"ב.

אשאר יידרו עוו

יוסף זוסמאנאוויץ

* * *

אל הוד כבוד גאון ישראל מוה"ר יוסף זוסמאנאוויץ שליט"א

אחרי מבוא הברכה והשלום כראוי לרום ערכו, הנני להודיעו כי יקרת אגרת הקדש של הדר"ג שליט"א הגיעני לנכון במועדו.

א. בראשית דבריו קא תזינא דקשיא ליה למר אהא דבעינא למימר שגם העפר חשיב כמחובר מפני זה שהוא מחובר עם הזרעים שדינם כקרקע. דא"כ אמאי לא נימא נמי בנוף היוצא מן העציץ, דגם מה שנשאר בתוך העציץ חשיב כמחובר מפני זה שהוא מחובר לחלק הנוף הנוטה על פני הארץ.

ונלענ"ד שבאמת קשה מאד לחדש מן הסברא לומר שתורת קרקע חייל גם על המחובר למחובר, אלא עיקר הטעם שאמרנו שהאדמה שבעציץ חשובה כקרקע הוא רק מפני זה, דהלא אם נעץ קנה בקרקע לא נעשה כלל הקנה כמחובר, ורק אם יונק וגדל מן הארץ אז הוא דחשיב כמחובר לארץ, לכן י"ל שפיר, דכמו שהאילן נעשה כמחובר להמקום שממנו הוא יונק מפני היניקה, ה"נ גם המקום המניק תורתו כמחובר עם זה שהוא יונק ממנו וכמיחברו אהרדי דמי. ולכן אף שהעפר שבתוך העציץ מצד עצמו לא הוי חשיב כלל כקרקע, אבל מ"מ כיון שעפר זה נותן יניקה להאילן שתורתו כמחובר והוא הלא מחובר ודאי עם אותו המקום שממנו הוא יונק דהיינו העפר, לכן אמרינן שפיר דכמו שהאילן תורתו כמחובר, ה"ה נמי דגם העפר חשיב כמחובר. וממילא גבי אילן עצמו אף אי ינקי אהרדי, אבל מ"מ כיון דלא דמי כלל ליניקת עפר וזרעים לא נוכל כלל לחדש דמפני זה שהוא מחובר למחובר יחשב גם הוא כמחובר לארץ.

ב. וכן מה שהעלה הדר"ג שליט"א דלגבי חיוב תרו"מ, אין צריכים כלל שיהיה העפר ממש כמחובר, אלא צריכים רק שלא יהי' שום דבר החוצץ בין העפר והארץ, אלא שדין חציצה זו תלוי רק בזה אם החציצה מעכבת מלשאוב את ריח הקרקע או לא. תיתי לי כי בדבר הזה הייתי בר מזליה, ובארתי [במנח"ש ח"א סי' מ'] עפ"ז שעציץ נקוב העומד ע"ג רצפה של אבן, אע"פ שאי אפשר כלל להזרעים לינק מן הארץ דרך הצונמא מ"מ חשיב שפיר כמחובר. כי אמרתי דכיון שהרא"ש

בתשובותיו כלל ג' ס"ד השמיענו חרוש גדול זה, דכל שהוא קבוע ממש לארץ תורתו כמחובר אע"פ שאינו יונק מן הארץ, בע"כ צ"ל דעיקר הטעם הוא משום דכיון שהבית מחובר ממש לארץ, לכן אין זה מיקרי חוצץ, והזורע ע"ג הגג שפיר חייב, וממילא ה"נ גם רצפת אבן אינה חוצצת, כיון שהרצפה היינו ממש קרקע. ולכן אע"ג שהעציץ עצמו הוא דבר המיטלטל, ולא דמי לכאורה להיא דתש"ו הרא"ש, מ"מ חשיב שפיר כמחובר אע"פ שאין הזרעים יונקין כלל מן הקרקע, כיון שהרצפה אינה חוצצת. והבאתי עוד ראיה לזה, דלכאורה קשה לדעת הרמב"ם דסובר שעציץ נקוב דמנח אסיכי תורתו כתלוש, אלמא דהוא ז"ל סובר דגם אויר חשוב הפסק, וא"כ אף כשעומד ממש ע"ג הארץ אמאי חשיב כמחובר, והלא עובי השוליים של העציץ מפסיקים בין הקרקע והעפר שבעציץ, וצריך להחשב כאילו הוא עומד כולו מוגבה באויר. אבל אי אתינא עלה מכח דין חציצה אתי שפיר, משום דבכה"ג סברא הוא דלא מיקרי חציצה. ואף לענין מלאכות שבת י"ל כנ"ל.

ג. אך מה שכתב כתר"ה דטעמא דאמרינן דלגבי הכשר חשיבי מים שבתוך העציץ כמאן דמנחו אארעא הוא משום דכיון שעיקר נתינת המים הוא לצורך יניקת האילן דחשיב כמחובר לכך לא מכשיר. אתמהא, והלא עיקר החילוק בין חשיב לצורך דבר התלוש או לצורך דבר המחובר, הוא רק לענין זה שאף אם אין סופו לרצון, ג"כ מכשיר אם היתה תחילתו לרצון לצורך דבר התלוש. אבל במאי דתנן שהמים שבתוך העציץ אינם מכשירים, הלא מיירי נמי גם בכה"ג שסופו הוא לרצון.

אלא שאנכי כתבתי בזה דמצד אחר מסתפק אני בכנות ראיה זו, משום דשאני מים שגם מצד עצמם חשובים הם כמחוברים לקרקע, אף אי ליכא כלל עפר הזרעים בתוך העציץ, כמבואר ברמב"ם פ"ט מכלים ה"ב שמביא שם לענין כלי חרס: "ניקב כשורש קטן אין המים שבתוכו מכשירין את הזרעים והרי הן כמו שאינן בכלי". הרי בפירושו דכל שהמים מונחים בתוך כלי נקובה, הרי הם חשובים כמונחים ממש על הארץ. אלא שלפ"ז צ"ע בכלי גללים ואדמה, דתנן התם שלענין יניקת הזרעים דינם כמחוברים אף אם אינם נקובים כלל, ואפ"ה הלא פשוט הוא דמים שבכלים הללו אם אינם נקובים כלל ולית בהו נמי עפר הזרעים, חשיבי ודאי כמים התלושים מן הארץ. וא"כ נמצא שאם ננקוט דהעפר שבתוך העציץ חשיב תלוש, יש לנו לדחוק ולומר דמאי דתנן דמים שבתוך העציץ חשיבי כמנחי אארעא הוא דוקא בנקוב ממש, ולא בכלי גללים ואדמה, דאע"ג דתנן שתורתן כנקוב, מ"מ מים שמונחים על העפר שבתוכם שפיר מכשיר כיון שתורתו כתלוש, וצ"ע.

הגני עוסק עתה בעניני עירובין, ואף שיש לי בהם כמה ספיקות בכ"ז עתה אין אני מעיז עוד כבר להטריחו עוד. והגני חותם בתודה וברכה רבה.

שלמה זלמן אויערבאך

* * *

ב"ה א' ויקהל נתר"ם

כבוד ידידי הרב הגאון העילוי העצום רש"ז נ"י אויערבאך

קבלתי מכתבו הגני לתשובתו.

א. מש"כ להקשות [באות ג'] עמש"כ דבעציץ נקוב המים אין מכשירין שארי פירות כיון שהוא מחובר, מזה הוכיח דכל העפר מחובר, וכתבתי שאין ראיה דשם הוא משום שנתן המים לצורך דבר מחובר היינו צורך האילן. ע"ז כתב דלצורך היינו לגבי דין אשר תחילתו לרצון שאם נתן על מחובר דין הוא שאין מכשיר שלא ניחא ליה, אבל מה ענין לדין אם מים אינן תלושין שדין הוא שאף ניחא ליה אין מכשיר.

הנה לענ"ד הגדר פשוט דעיין בחולין (ט"ז) דגבי דין של הכשר אף תלוש ולבסוף חברו הוא כתלוש, מעתה אף אי נימא דאם העציץ נקוב הוא כמחובר, אבל הרי הוא תלוש ולבסוף חברו ותלוש ולבסוף חברו הרי הוא כתלוש. אבל פשוט לענ"ד דהא אף מים שבכלי אם יש בכלי כמוציא מים כשיעור, דין הוא שאין המים מכשיר, ע"כ צריך לומר דבמים גם כן דין הוא כך שכל שאינו מפסיק בכלי לא נקרא שאינו בקרקע. ולא דמי לדין ניחותא דשם דין הוא דכל לתלוש הוי ניחא ליה, אבל אם הוא דין מים שאינו בקרקע צריך שיהיה מפסיק כלי, אם כן כיון שהעציץ נקוב אין לו הפסק והעפר לאו כלי הוא, לכך דין הוא גבי מים שיש לו דין מים שבקרקע, ומים שבקרקע אין מכשיר.

וזוהו גם כן דין המשנה דמים שבעציץ אין מכשיר, אף אם הוא בכלי חרס שאין מנוקב, דכיון שהעציץ נקוב ונתן לו תורת ודין מחובר, אם כן לא הוי תו מים שבכלי והבן.

ב. וכזה מבואר גם כן הגדר דלענין הכשר ר"ש (שבת צ"ה ע"ב) מודה דעציץ דינו כמחובר, וכן דין טבלא שאין לה לבזבז, ודין למעלה מהכלי מה שדין הוא דלענין הכשר אינו כתלוש אף דלשאר דברים לא מהני, דכאן דין הוא כל שאינו כלי וכל שחשב למחובר, הרי אין נקרא תלוש ורק אם חשב לתלוש. כגון שיודה כותל אף שאינו כלי הרי הוא כתלוש ח"ב בגדרו.

אשאר ידידו עז

יוסף זוסמנאביץ

הלכות פסח סימן תפ"ט

צ"ז באר הגולה

שבת דאז אומר קידוש והבדלה בפעם אחת, (גג) יש לספור קודם שמברכין על הכוס בבית הכנסת. הגה: ואם אין לו יין ונריך לקדש יקנה", עיין לעיל סימן רנ"ו (פ"ט): * (מד) אסור לאכול (נד) [כד] חדש (מה) * אף בזמן הזה, בין לחם (מו) בין קלי (מז) בין כרמל, (מח) עד תחילת ליל י"ח בניסן, (מט) ובארץ ישראל עד תחילת ליל י"ז בניסן:

שערי תשובה

באר היטב

אמרו, ובמקורו קודם (פ"ו) חלק עליו, ובצרכי יוסף (פ"ק ט) הביא שם משנת נכס הגדולה (פ"ט טז) ומאכל דמי (סג) וביט דוד (רמ"ב פ"י טז) הכפיר שם, וכיס וביט נקטין: [כ"ד] חרש. עיין במל היטב. ועיין בגלויות מבאר (פ"ח) ובסו"ט (פ"ח) ופונדקא אחרון לקדושתן ספר פי הישע (נח) ובסו"ט ספר מלמד מורד במה משונו כדבר ההנשע, פ"י יגו). ובסו"ט די אליהו סימן כ"ד וימס רביס סימן מ"ד ובספר הקנה סוף פרק קמח לקדושתן (לו-לז). ובצפני שו"ט בית אפרים חלק יורה דעה סימן ק"ה מהמשנות האלו נכל מגיני שלמה כתב די (פי הישע סוף הספר פ"י ה), ובתפסתא צבי (ישקו, י"ד) סימן ס"ד ובתפסתא מן סימן כ"ה וסימן כ"ו. ועיין גנדע ביהודה

ביאור הלכה

משנה ברורה

לכחו נגד משמועות הרב דמשמעת ועלום יש לספור אחר קידוש אם לא כשתל גמולא שבת, וכן נהגינן: * (כד) חדש. כתב הגמ"ל (פ"ק ט) העולם מומינין על מה שתב אדשות (פ"י מה) וכבז יעקב (פ"ח פ"י טז) ופניס מלכות חלק א' סימן ק"ו וחקל ג' סימן ל"ד ובקונטרס אחרון לקדושתן ספר פי הישע (נח) ובסו"ט ספר מלמד מורד במה משונו כדבר ההנשע, פ"י יגו). ובסו"ט די אליהו סימן כ"ד וימס רביס סימן מ"ד ובספר הקנה סוף פרק קמח לקדושתן (לו-לז). ובצפני שו"ט בית אפרים חלק יורה דעה סימן ק"ה מהמשנות האלו נכל מגיני שלמה כתב די (פי הישע סוף הספר פ"י ה), ובתפסתא צבי (ישקו, י"ד) סימן ס"ד ובתפסתא מן סימן כ"ה וסימן כ"ו. ועיין גנדע ביהודה

כמו שכמו בניסן תפ"ו (פ"ט) [הגר"ל וחק יעקב (פ"ק ט): (גג) יש לספור קודם. כ"נ"ל לפסוקי יומא מתחרינן כנה לאפשר, אף על גב שמקבל הכא קדושת יום טוב בקידושו (פ) מכל מקום קדושת שבת גדולה מקדושת יום טוב. ודעת הט"ו (פ"ק ט) לאלו דווקא אם חל יום טוב אחרון גמולא שבת, שבת, הדון פלינא בתור נמי יש להקדים ספירה לקדושת, דטפי עדיף לאחר קדושת יום השביעי שהוא מן המורה מלקבל קדושת יום טוב אחרון שאינו אלא מדריגת, אבל (גה) האחרונים חלקו עליו: * (מד) אסור לאכול חדש. היינו תבואה שנשרשה אחר ט"ו בניסן שהוא זמן הקרבת העומר, דאס נשרשה קודם העומר, העומר מתירה כדאיתא ביריה דעה סימן רנ"ג (פ"ט א), ועיין שם עוד (פ"ט ב) שדדס שייך רק בתמשת המינים, חיטים ושעורים וכוסמין ושכולת שעלל וסיופין: (מה) אף בזמן הוד. מלכתיבי (ויקרא כג די) וילמס וקלי וכרמל לא תאכלו על עמס היוס היה וגו' בכל מהשבוטים: משמעת מנה דלף בחוף לארץ נוהג איסור עד עלמס היוס, דהיינו יום הבאת קרבן שהוא ט"ו בניסן, ומשום ספיקא דיומא מתמרינן עוד על יוס אחד. והנה ביריה דעה סימן רנ"ג (פ"ט ב) כתב רמ"א יתיר לתדש דהוי ספק ספיקא, חדש שמה תבואה היא משנה שעברה, ואס תמלי לומר משנה זו ללמא נשרשה קודם לעומר, והוא הדין אס הוא מקום שמצביא תבואה ממקומות אחרים שתבואתן נשרשת קודם לעומר. וכחכו האחרונים צמדינית פולח אין להקל כי אס צמטין וסיופין דרובא דרובא מורעס בתודש תשון ואין שייך צהס חדש ואס רותן שידועין שזרעו צדיק, אבל שצורים ושכולת שועל וקוסמין רותן וכמעט כולם מורעס אחר הפסק, ואין רגיל להציא שם תבואה ממדינות אחרות, אין להקל צס. ומכל מקום רוב העולם אין נוהרין כלל צביסור חדש, ויש שלימדו (נג) עליסם זכות, לפי מקצת הראשונים שצורין שחדש בחוף לארץ אינה אלא מדברי כוספירס שצורו משום ארץ ישראל, ולא צורו אלא צמקומות הסומיין לארץ ישראל כגון מצרים וצב. ויש שלימדו עליהם זכות שצורין שחדש אינו נוהג אלא תבואה של ישראל אבל לא צשל עכו"ם, ולפי זה יתיר להאידר לישראלים שיש להם תבואה זרועה צדות שלהם שתיגנה צה איסור חדש. והנה אף שאין צדינו לממות ציד המתקנין, מכל מקום צשל נפש (נג) [גג] א יתמוד לא הימירס הללו ויתמירי לעמנו צכל מה שאפשר לנו, כי לרצדה גדוילי הראשונים ציד הוא (נד) איסור לאורייתא צכל גווי. ודע עוד דלף שכתבנו לעיל צהס האחרונים צמדינן אין לחוש כלל שמה אס של חדש מפני דהרוב מורעו צוודאי צמודש תשון, כהימס שדך להציא על ארץ ישראל וידוע שצפני רוסיא נמצא הרבה מקומות שזרעו חטיטין צדיק ומנוי שם חדש כמעט יותר מן הישן, אס יודע שצא הקמת משס רריך ליתיר צה צימות החורף שאז צבר נעשין הקמת מתבואה חדשה. ולענין שיכר ויתר דיני חדש, עיין ציו"ד סימן רנ"ג ובאחרונים שס: (מו) בין קלי (מז) בין קריבין גרעיים של תמשת (נה) המינים הגילי הקלויין צצור: (מו) בין ברב"א היינו (נו) שנתמולל ציד ולא הובצב צצור: (מח) עד תחילת רבו. וכחכו האחרונים דלף הנהרירס מתדש (נו) אימס מזהירס צפליעות כלים, ואס לא צצורו לו שנתצשל צו ממתבואה חדשה, ונחלה שאף צה אין להתמיר (נח) רק צמון מעת לעת מן הבישול הראשון: (מט) ובארץ ישראל עד תחילת רבו, דשס אינו

(ז) לטוב: (ח) חק יעקב (פ"ק ט) ופליה רבש (פ"ק ט) ומאמר מדברי (פ"ק ט) ח' ללא לימו לחלויל ציזיי"ש שני, וכן כתב הפמ"ג (מש"י קפ"ו) ללא נגינין כוונתו דהט"ו: * (צג) אחרונים: (צג) גם זה מנואר באחרונים (נד) וגם הבר"א היה ממיר באיסור שדס ככל אסוריו מורה: (סג) צימות דף ז' ע"ב צצמי"ק ר"ה קל"י עיין שם. ולפלה על (סג) ונתמ"ג חתומס (ויקרא כג די) על קלי דהיינו קמת תעשע מקליות, ללא משנתו דמי כתיב רנ"י ונתמ"ג (פ"ק ט) אחריתא שס דקלי היינו דאיתא צענייה, וכן ביאר רש"י אם כן ס נכחימות דף (פ"ח) דאיתא שס דקלי היינו דאיתא צענייה, וכן ביאר רש"י אם כן

הלכות שבת סימן רצו רצו

עב.

באר הגולה

פ' יוש מי שחולק. הגה: על כן (לה) * לא ידילו לעצמן רק ישמעו הדלה (לו) מן (יא) האנשים:

פ ספר ארומות חיים
(הכלה הדלה חיים)

רצו דיני בשמים להבדלה. ובו ה' סעיפים:

א (א) מברך על (ה) [א] הבשמים אם יש לו, וראם אין לו, (ב) אין צריך לחזור אחריהם: ב אין מברכין על בשמים (ג) בית הכסא, ולא על של מתים (דוקא) הנתונים (ד) למעלה ממטתו של מת, ולא על בשמים (ה) שבמסיבות עובדי כוכבים, דתם מסיבתן לעבודת כוכבים. הגה: ואם זינך על בשמים אלו לא יא' ונריך לתזור ולנרך על (ג) אחרים (בית יוסף ר"ה ואין מנכרין על בשמים של גוים) בשם ארומות חיים): ג ישיקם מלאים בשמים

שערי תשובה

הדלה כדלמא ליעל (פ"ה), ולכן מי שזולה לתזור אחר כוס לעשות המזוה במקוה ימנע גם עם בשמים וז' לתזור אחר על כוס, ועיין לקמן סימן רצ"ח (פ"ה) מי שאין לו כוס כו', ששערי דעיה לו אין לנרך על אור כשרואה וכן על הכשמים רק יעשה כסדר:

א [א] הבשמים. עיין גזר הדין עיין בצרכי יוסף (פ"ה) ובפסחים דבריהם (פ"ה) וקבועים אחריו עם מסיק הלכה דכשת הדחם אפילו אינו כמות. ובפסחים כמות מקורב יכול לנרך עליו, אך יצרך כמות מני בשמים, מה כבוד שבת שזמן אלו (פ"ה) ועיין שם (במחוק דבריהם) שהיא מדברי הכללי (כ"ד) והארומות חיים (הגלות בריית אלו חוה). ומה שכתב

באר היטב

ח (יא) האנשים. עיין סימן רצ"ט סעיף י' הגה"ה דיאמרו המבדיל בלא זכרה יעשו מלאכה, ועיין מגן אברהם (פ"ה ב):

א (ה) הבשמים. כתב בשערי נקמת הגדולה (הגה"ה פ"ה) שמומר לנרך על פלפל כחוש, וכן כתב הט"ו ביוזם דעם סימן ק"פ"ו [ק"פ] (פ"ה) וכן כתב המגן אברהם (המחיל היטב) וכן כתב בפרט שזמן כלל א' סימן י"ג וכן כתב עולם שבת (פ"ה). והשיך בקדושת הכסף (וי"ד פ"ה ק"ה על ט"ו פ"ה) חולק, וכמד לזמן מנכרין וכן הכשמים כפסד אחריו רבה (פ"ה) עיין שם. וכמד העולם שבת (שם) דהוא הדין על אנגיל שקורין אינגז"ר נמי יכול לנרך עליו, דוקא נמי כחוש, אבל כשהוא שלם אינו מריח כל כך. וכמד ט"ו (פ"ה) דהוא הדין על עשבים שיש להם ריח טוב אפילו הם יבשים. ועוד שיעת כחוס מחייה שקורין פיו"ח כדי שינרך בורא מניי בשמים. מגן אברהם (במחילה היטב) עיין שם. מי שמתענה בשבת לנרך לנרך על הכשמים, דכיון שזאת השמה יחירה בלי שנת אינה הולכת עד מוצאי שבת, מה שאין כן ביום הכיפורים. שיעיר נקמת הגדולה (הגה"ה פ"ה): ב (ג) אחרים.

ביאור ה"כה

וי הדלה נמה שאמר מנרך עליו, אם לא שקבל עליו הסודות שפורם תומר

משנה ברורה

(ג) קצירה ליה דהדלה כיון שהיא בחול אינה תלויה בעניני דיני שבת והיא בכלל שאר מלות שזומן גרמא דנשים פטורות: (לה) יא יבדילו צעצעמן. והב"ח (פ"ה) כתב אפילו למאן דלמך דאמר שפטורות, מכל מקום יבדות להמשך על עמלן חיוב ולהבדיל לעצמן, כמו בשופר ולובב שגם להן פטורות ואפילו הכי מנכרות כמבואר לקמן בסימן תקפ"ט (פ"ו), (לד) ומסיק המגן אברהם (פ"ה) דהעיקר כדברי הב"ח. והנה לפי מה שכתב המגן אברהם לעיל בענין קטן ד' דנהגו הנשים שלא לשמות מכוס הדלה, אם כן נלאו כל הטעמים האין תבדיל בעממה והלא אינה יכולה לשמות הכוס, וכן כתב בעל דרך החיים (דניי הדלה על הין מנז"ש פ"ה), אלא כונת המגן אברהם להקי ששאין לה מני לנאח דלח צעל כרחה תבדיל בעממה ותשתה כדי שלא לנטעל מניי הדלה: (לו) בן האנשים. ואם האנשים כבר הדלה לעצמם או שמתכוונו לנאח צבית הכנסת, לא יבדילו כדי להוציא הנשים אם אין שם זכרים גדולים או קטנים ששומעין ממנו, דלדין שחולקין הוא זכרה לנטעלה [מגן אברהם (פ"ה ב) ושאר אחרונים]. והנה כפסד זכור לאברהם (פ"ה א"ה) צערך הדלה וכן כפסד צרכי יוסף (פ"ה) הביאו כמה פוסקים דקצירה להו דאפילו מי שהבדיל כבר יכול להבדיל בשביל הנשים, מכל מקום למה לנו להכניס עצמנו בחשש ספק לענין זכרה אחרת היא יכולה להבדיל בעממה וכמו שכתבנו בענין קטן הקודם. ועיין מה שכתבנו בצירוף הלכה (ד"ה ל' יבדילו) לענין זכרה הר זכרה

באר היטב

א (א) מברך על הבשמים. והנה בפרם זכור לאברהם (פ"ה א"ה) צערך הדלה וכן כפסד צרכי יוסף (פ"ה) הביאו כמה פוסקים דקצירה להו דאפילו מי שהבדיל כבר יכול להבדיל בשביל הנשים, מכל מקום למה לנו להכניס עצמנו בחשש ספק לענין זכרה אחרת היא יכולה להבדיל בעממה וכמו שכתבנו בענין קטן הקודם. ועיין מה שכתבנו בצירוף הלכה (ד"ה ל' יבדילו) לענין זכרה הר זכרה

משנה ברורה

א (א) מברך על הבשמים. והנה בפרם זכור לאברהם (פ"ה א"ה) צערך הדלה וכן כפסד צרכי יוסף (פ"ה) הביאו כמה פוסקים דקצירה להו דאפילו מי שהבדיל כבר יכול להבדיל בשביל הנשים, מכל מקום למה לנו להכניס עצמנו בחשש ספק לענין זכרה אחרת היא יכולה להבדיל בעממה וכמו שכתבנו בענין קטן הקודם. ועיין מה שכתבנו בצירוף הלכה (ד"ה ל' יבדילו) לענין זכרה הר זכרה

שער הציון

(ג) פרי מגדים (מ"ח פ"ה): (לד) ויטלן למקום על זה נמשעל, דכלאו הכי הפרי חזק (פ"ה חקטט פ"ה) וכן הרב יעקב (לפון למידין פ"ה ק"ה) הסמיכו להדעה הראשונה: (ד) מי חלם בלא לא (פ"ה) מספרים לה: (ז) מי חלם בלא לא (פ"ה): (ח) אפילו רבה (פ"ה) וחי חלם בלא ס"א (פ"ה): (ט) מגן אברהם (פ"ה) ונרך החיים (דניי בשמים להכלה פ"ה) ושאר אחרונים:

(ג) פרי מגדים (מ"ח פ"ה): (לד) ויטלן למקום על זה נמשעל, דכלאו הכי הפרי חזק (פ"ה חקטט פ"ה) וכן הרב יעקב (לפון למידין פ"ה ק"ה) הסמיכו להדעה הראשונה: (ד) מי חלם בלא לא (פ"ה) מספרים לה: (ז) מי חלם בלא לא (פ"ה): (ח) אפילו רבה (פ"ה) וחי חלם בלא ס"א (פ"ה): (ט) מגן אברהם (פ"ה) ונרך החיים (דניי בשמים להכלה פ"ה) ושאר אחרונים: